

2281

సామలసాన

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 3

రాజము హేంద్రవరము 1-9-1980

సంచిక 21

—* ఈ సంచికలో *—

- 1) శారదాధ్వజము.
- 2) 'ప్రేమవిచికిత్స'
- 3) మాదిరెడ్డివారి 'వంశాంకురం' లో 'పుత్రప్రాశస్త్యం'
- 4) ద్వంద్వ (పద్య), త్రిదశము (పద్య)
- 5) ఆంధ్రములో అష్టాదశ వర్ణనముల నిర్ణయము.
- 6) అరకులోయ సౌందర్యానుభూతి (పద్య)
- 7) శ్రావణ పూర్ణిమ. (పద్య)
- 8) వేదయుగమున భక్తి.
- 9) రామకృష్ణుని కవితా వైభవము.
- 10) అహింస (గేయ)

16—9—1980 సంచికలో కవికర్త రసాయనము - పరిశీలనావశ్యకత, జాషునా ఎరెజీ - కావూజీ, బాపురెడ్డి గేయాలు, జానపదుల ప్రణయం మొదలగునవి ఉంటాయి.

—* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *—

చందా :

సంవత్సరమునకు రు. 10—00.

అర్థసంవత్సరమునకు రు. 5—50.

విడితది 50 పై.

.

.

★ స మా లో చ న

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

సంపుటము 8

రాజమహేంద్రవరము 1-9-1980

సంచిక 21

శారదాధ్వజము

— 'భాషాప్రపీఠ' కుమారి నందిరాజు కల్యాణి, పి. బి. ఎల్., ఎం. ఏ.

నాయక రాజులలో కడపటి వాడైననూ పూర్వంకన్న మిన్నగా సారస్వత పరిపాషణ గావించిన మహారాజకవిలలిత కళాపోషకుడు శ్రీ విజయరాఘవ నాయకుడు. ఇతిదుకూడ శ్రీకృష్ణ దేవరాయలవలె రఘునాథరాయల వలె తన ఆస్థానమున అనేక మహాకవులను పోషించిన సారస్వత ప్రియుడు. కేవలము మహాకవులనే కాదు కవియిత్రులను కూడ సమాన దృష్టితో సమ్యానించిన సాహితీ ప్రియ భావుకుడు.

విజయరాఘవుని ఆస్థానము నలంకరించిన విదుషీకుటుంబంలో మేటి రచయిత్ర రంగాజమ్మ. ఈమె సంగీత సారస్వతముల రెండింటిని కరతలామలకములు గావించుకొని; నాట్యవిద్యకుందారి తేరి విజయరాఘవ నాయకుని కానదాధ్వజము నధిష్ఠించినది. రంగాజమ్మ మన్నారదాస విలాసమును రచించి విజయరాఘవునకు అంకిత మొసంగినది. ఇదియే కాక ఈమె రచించినవి ఉపనిషత్సూత్రము; రామాయణ కథా సంగ్రహము; భారత కథా సంగ్రహము; భాగవత కథాసంగ్రహము; మొదలగు గ్రంథములు. మన్నారదాస విలాసము తక్కు తక్కినవన్నియు నామోహకములే. మన్నారదాస విలాస

మును ప్రబంధముగాను; యక్షగానముగాను రచించుటలోని తాత్పర్యము పండిత సామర జనరంజకత్వమేకాబోలు.

ప్రకృతము మన్నారదాస విలాసము అయిదాశ్వాసముల ప్రబంధము. ఈ ఆశ్వాస విభజనయందు ఒకానొక విశేషము నాయూహ కందుచున్నది. అది ఇది. కావ్యమునకు ప్రధాన రసము శృంగారమని పెద్ద అంద రుద్దోషించినారు కదా! ఆ శృంగార రసాధిదేవత మన్మథుడుకదా! ఆ మదనుని ఆయుధము అయిదు. ఆ నూర్తిని కలిగించుట కీ రంగాజమ్మ యిట్లు చేసియుండును. ఇది సామాన్యమే.

ఈసందర్భమున నాచోక విజ్ఞాపనము. ఈ గ్రంథ రచనను పురస్కరించుకొని ఆలోచింపగా ఈమె సిద్ధాంతము విశిష్ట ద్వైతముగా గోచరించుచున్నది. అది కావ్యమునందు ఆశ్వాస విభజన నుండి అంతమువరకు ఉదాహరణమునకు కొన్నింటిని మాత్రమే పేర్కొనుచున్నాను. ఈ అయిదాశ్వాసములు శ్రీ మహావిష్ణువు యొక్క పంచాయుధములను తలపించుచున్నవి. ఇట్లు రక్తిభక్తులను సమస్వయ పురస్కరముగా తన ప్రబంధము. అందు నిబంధించిన దీ రంగాజమ్మ ఒక్క రేయే.

గ్రంథారంభమున ఇష్టదేవతాస్తుతి యందు ఒక విశిష్టత కనపడుచున్నది. ఈ స్తుతియందు అచ్చమైన విశిష్టాద్వైత సంప్రదాయము లొంగిచూచుచున్నది. ఈమె ముందుగా చెంగమలాంబికను ప్రార్థించినది. తరువాత రాజగోపాలకుని సేవించినది. ఆ చెంగమలాంబిక యీరాజగోపాల విభుని హృదయాధిష్ఠాన దేవత. ఆ దేవి యనుగ్రహములేనిదే స్వామికి మన విన్నప మందడుగదా! వైష్ణవ సంప్రదాయ మందలి విరాట్టు పురుష కారమన నిదియే. ఆసిద్ధాంతము నంబలి లోతుపాతులు చక్కగా తెలిసిన రంగాజమ్మ తనగ్రంథమునందు సందర్భమువచ్చినపుడెల్ల ఆసిద్ధాంతమును చొప్పించినది.

ఇక రెండవ పద్యముతో శ్రీవత్సుడు; రాజీవాత్తుడు; నగు రాజగోపాలుని సేవించినది. శ్రీని స్తుతించిన అనంతరము గాని నారాయణ స్తోత్రము జరగ లేదు. ఇప్పుడు గాని శ్రీమన్నారాయణుడు గాను. మరల చెంగమలాంబికను స్తుతించుటలో భాగమేమియో బోధపడుచున్నది. కాని మొదటి పద్యమునందు చెంగమలాంబిక స్తుతిలో 'కాశ్వత అక్షులు' అనుటచే శ్రీదేవిని; మూడవ పద్యములో 'మహిమ్'..... ...విజయరాఘవ 'భూవయ' ప్రోచు

గావుతన్' - అనుటచే నీ చెంగమలాంబిక
యందు భూదేవీత్వమును ఆరోపించినదా
యని యూహింపవచ్చును. తరువాత
క్రమముగా అనంతుని; గరుడుని; శ్రీని
వాసతాతాచార్యులను స్తుతించినది. భగ
వదనుగ్రహమునకు భాగవతాచార్య
కటాక్ష మనసరము కదా! అనంతరము
పన్నిద్దరాశ్వరులకు; శంఖచక్రగణా
శార్ములకు వందన మాచరించినది. ఇట్టి
ఇష్టదేవతా ప్రార్థనము లేలుగు సారస్వ
తమున రాయలయొక్క ఆముక్తమాల్యద
యందు గోచరించుచున్నది. ఇంతటి సంప్ర
దాయ పరిపాలనము రాయలయందుకూడ
కానరాదు. ఇష్ట దేవతాస్తుతి తొమ్మిది
పద్యములలో నాగినది. ఇవి లేలుగు సార
స్వతంలో నవరత్నాలు.

సుకవి స్తుతిని ఈ రంగాజమ్మ ఒక
శ్రోత్ర మలుపు త్రిప్పినది.

కేల్మగిచెద మృదునూత్తల
కల్మకినై నెమ్మనమునఁ గడఁగడు భక్తిన్
బల్మరు నుజనాదృతికిన్
వార్మకి వ్యాస ముఖ్యవర కవితతికిన్.
[అ. 10ప.]

ఇందు వార్మకి వ్యాసులను మాత్రమే
స్తుతించుటలో ఆంతర్యము: కవిత్వమున
కాదిపురుషుడు వార్మకి; పురాణేతిహాస
ములకు వ్యాసుడు. అనంతరము వచ్చిన
వారందరును వారి అనుయాయులే కదా
యని కాబోలు. ఆ తరువాత వేదాంతా
చార్యుని తలంచినది ఇటుకూడ సంప్రదా
యమును వీడలేదు.

ఇక కథానాయకుని వంశాభివర్ణన
ప్రారంభించిన కవులవలె సూర్యచంద్రాది వంశ
వర్ణనతో ప్రారంభము కాక నూతనమార్గ
ముని సాగినది. విరాట్స్వరూపముతో
సారంభించినది. ఈ విరాట్స్వరూపము
నకు సూర్యచంద్రులు శేత్రములని పురుష
సూక్తము చెప్పుచున్నది. నాయకుడగు
విజయరాఘవుడు సామాన్యుడు కాదు.

సాక్షాత్తుగా శ్రీమన్నారాయణుని వంశ
మునకు చెందినవాడు. ఈ విషయమును
స్పష్టపరచుటలో రంగాజమ్మ యొక్క
భావనా వైభవము పొడగట్టుచున్నది.
కాని యీ వంశ వర్ణనయందు కొంత జగి
బిగి ఉన్నది. అది విడదీయరాని సంకల
వంటిది. చాతుర్వర్ణ్యము విష్ణుమూర్తి యం
దుద్భవించిన విషయము లోకవిదిరిమే.
కాని యిటు ఒక విచిత్రము కలదు. అది
యేమన—

శ్రీలలనా మనోజ్ఞా పద

నీమ సుమద్భవమంబి ధాత్రిపైఁ

జాలఁబ్రసిద్ధిఁ గాంచి సర

సంబుగఁ దన్ గొనియాడు వారికిన్

మేలైన గూర్చుచున్ వెలసి

మిక్కిలిఁ దన్నుచు జీవనంబులన్

నాలవ జాతియొప్పు నుమ

నస్తటిన్ సదృశ ప్రచారమై

[1అ. 28 ప]

ఈ నాలవజాతి వాచకము సౌద్రత్వ
మును ప్రకటింప చేయుచున్నది. కాని
యీ జాతికి ఉద్భవించిన వారు అవసర
నాథులైనట్లు రంగాజమ్మ వర్ణించుట మరీ
ఆశ్చర్యకరము. అనంతర మీ మే చెప్ప
బోవునది శ్రీకృష్ణుని గురించియే.

ఆ జాతి సుద్భవించిరి

భూజన హితచర్యులార్యపోషణధుర్యుల్
తేజో ధను లతులిత యశు

లాజి ధనంజయు లనేకు లవసీనాథుల్.

క॥ అంతి

ఆ వంశంబునఁ గృష్ణ ధ

రావరుఁ డుదయించె నిజకరస్థిత చక్ర

క్రీకర్త కోభితుండై

తా నెన్నుని రీతి దారితపరాఘుండై.

యాదవులు నాలవజాతి వారు కదా!
పై పద్యములు కలసిన కాని యాదవ
రాజు కాదు.

అక్కడి నుండి కృష్ణునివంశక్రమము.

కృష్ణునకు - ప్రద్యుమ్నుడు

ప్రద్యుమ్నునకు - అనిరుద్ధుడు

అనిరుద్ధునకు - అచ్యుతుడు

అచ్యుతునకు - రఘునాథుడు

రఘునాథునకు-విజయరాఘవుడు

ఇదీ క్రమము. సాధారణముగా కథా
నాయకుని వంశవర్ణనము చేసిన వారు వారి
వంశవర్ణనమును మాత్రమే చేసి 'నావిష్ణుః
పృథ్వీపతిః' అని ఉపమించిరే కాని పర
మాత్మ వంశమునకు చెందినవారని నొక్కి
వక్కాణించిన వారు అరుదు. విజయ
రాఘవుడు సాక్షాత్తుగా కృష్ణ పరమాత్మ
అంశమే కాదు రంగాజికి సాక్షాత్తు
కృష్ణుడే. కృష్ణ పరమాత్మ ద్వాపర
యుగము వాడు. విజయరాఘవుడు కలి
యుగము వాడు. ద్వాపర కలియుగము
లకు సంకల వేసినది. ఇదియేమి విచిత్రము?
ఇదివేయకున్న కథ సాగుటెట్లు? పుత్ర
సంతానార్థులై కొలిచిన రఘునాథ కళా
వతీదేవులకు కృష్ణ పరమాత్మ విజయరాఘవ
నామధేయంబున వెలసి వెద్యోండు పరి
పాలించెద నని వాగ్దానము చేసినాడు.
ఈ సంకలతనిచో ఆవాగ్దానము ఫలించు
టెట్లు? కావున రంగాజమ్మ ఉక్తి వైచి
త్ర్యము నంగీకరింప వలసియున్నది.

అట్లయిన ఒక సంవేదము పొడము
చున్నది. విజయరాఘవుడు 17వ శతాబ్ది
వాడు. విజయరాఘవ నామధేయంబున
1000 సం॥లు పాలించిన నిప్పుడు విజయ
రాఘవుడే దేశమును పాలించుచున్నట్లు?
తంజావూరును 1638 నుండి 1674వరకు
పాలించి మధుర చోక్కనాథునితో
యుద్ధమున మరణించినట్లు చరిత్ర చెప్పు
చున్నది కదా! అట్లయిన ఆ విజయరాఘ
వుడు ఈ విజయరాఘవుడు ఒకరేనా?

'కాంతిమతి విజయరాఘవుని జూచి
యతని యందచందముల కాశ్చర్యపడి
యతని గుణములను గీర్తించుచు మోహిం

చుట — అను విషయమును చెప్ప తఱి రత్నములవంటి కొన్ని పద్యములనుపొందు పఱచినది. ఆ పద్యములందు విజయరాఘవుడు రాజగోపాలస్వామివలె ఆమెకు గోచరించినాడు. అందువల్లనే —

‘కావునను రాజగోపాల దేవు డిపుడు
దనర రూపద్యయందును దాల్చెనే ము’

అని చెప్పినది. దీనిని నిశితముగా పరికించిచో పైపాడమిన సుదేహమున కిది యొక సమాధానము కాగలదు. అది యేమన ఈ విజయ రాఘవుని యందు సాక్షాత్తుగా కృష్ణశిష్యమును దర్శించగలిగినది రంగాజమ్మ. అందుకే యీతని వర్ణనమునందు కృష్ణసియొక్క లక్షణములను పొంది పొసంగించి ది విజయరాఘవుని యందు మక్కవచే అతడు వేయేండ్లు రాజ్యపాలనము చేయవలెనని కోరుకొనిన రంగాజమ్మ కృష్ణ కృతాంతమును కల్పించియుండును. ఇదలి అత్యుక్తి ప్రశంసావహము.

మరొక చిన్న మనవి. ఇందు పురవర్ణనము ప్రక్కను వారస్త్రీ వర్ణనకలదు. ఇది వెనుకటి మహాకవులు చేసిన రీతిలో పొగిన స్త్రీవర్ణన కాదు. ఈ వారస్త్రీ శబ్దమునకు సాని శబ్దము పర్యాయపదము. ఈ సానులను అప్పరకలయియు; గంధర్వ వంశమున సంభవించిరినియు; శ్రీనాథ మహావి చెప్పియున్నాడు అది నట్లు చెప్పటకు మార్గము చూపినవాడు బాణ భట్టు తొక డే కనపడుచున్నాడు. అతడు కాదంటియందు అప్పరకలములు పను నాలుగు కలవనియు; వాలో కొందరు గుముద్రపథనమున నుద్భవించిన వారును కల రనియు వినించెను. లక్ష్మీయు సముద్ర మథనమునందే యుద్భవించినది కదా! అట్లయిన మీరు తోబుట్టువులు కదా! ఈ వారకాంత లాజాతికి చెందియుండురు. కావుననే వారి కంతటి సౌందర్య మబ్బి

నది. అంతటి సౌందర్యవతులు కనుకనే రచయిత్రి వీరిని వర్ణించుతఱి పూర్వీకుల వలె ముఖమును చంద్రునితోను; పదములను కిసలయములతోను; నేత్రములను కలువరేఖలతోను ఇత్యాదిగా పోల్చి వర్ణింపక విశేషరీతిని వర్ణన గావించినది. ఈమె వారి వర్ణనలవైపు దృష్టి సారింప లేదు. ఈమె దృష్టియంతయు సాయుధుండగు సాక్షాద్విష్ణువు నందే కేంద్రీకరించినది. కనుకనే

అలపురిలోపలం బరగు

నంబురుహాక్షుల యొప్పు మీరు నా

గళముల నాభిజంఘలను

గన్బొమలన్ మెరఁగారు నారులన్
గెలువఁ దలంచి శౌరికిని

నిత్యము సేవనొనర్చుచున్న నౌ

జలజము చెక్రమున్ గదయు

కాము నందకముం దలంపగన్.

ఇట్టి వర్ణనమునకు దారిచూపినవాడు రసవత్కవిశేఖరుండగు కామరాజ భూషణ కవీంద్రుడు.

ఈ ఉదాహరింపబోవు పద్యము ఆతని ప్రబంధము నందలిదికాదు. అతనిరచనయే యగు కావ్యాలంకారి సంగ్రహమునందు ధ్వని ప్రభేదములలో ఉదహరింపబడినది.

ఒంటిగా మడికాను గుంటిపైఁగూర్చుండి

నంజకెంజాయ పెంజడలు దాల్చి

సారిది నేకాలంబు సురన నీస్సాతుడై

నిద్దంపుటూది మైనిండ నలది

యచ్చగాఁబులితోలు కచ్చడంబు

ఘటించి

యొడఁగ బాములు బ్రాచనోర్పుగలిగి

హాలానా లాన లాభిల ధూమముఁ శ్రోలి

యలచేత నావ్యవాహనముఁ బూని

నీ యశోలక్ష్మిఁ బూను పూనికలఁదపము
శేఁడు నొకరించుచున్నాడు నీలగళుఁడు
కానియెడ నేల యతని కీ గతి నెలంగ ?
సురన గుణహార! యోబయ నరసధీర !

(ద్వి.ఆ; ౧౨౯)

ఇంగు కేవల మద్వైతము కాన వచ్చుచున్నది అంతటి పరమేశ్వరుడు ఈ ఓబయ నరసి హుని యశోలక్ష్మిని పూను పూనికతో తపస్సు చేసినాడు పరమేశ్వరుడే మానవుని కీర్తికై తపమాచరింప ఆయుధములు స్త్రీ సౌందర్యములను గెలువవలయు నని తపమాచరించుటలో ఆశ్చర్యము లేదు. ఇది యొకరకమగు పవ్య రచనా చమత్కృతి. ఇట్టి రచన మరియే యితర కవులయందు నా కంతగా గోచరించుట లేదు. కేవల విశిష్టద్వైతమతాను వర్తనియగు రంగాజమ్మ యీ విషయము నందును వైష్ణవ సిద్ధాంతమును వీడలేదు.

ఈ విధముగా ఈ మన్నారుదాస విలాస కావ్యారంభమునందే అనేక విశేషములు గోచరించుచుండ కావ్యము నందింకొన్ని యున్నవో నాయూహకందుట లేదు.

అతులితాప్త భాషా కవితా సర్వంకమయైన రంగాజమ్మ చిత్రవిచిత్ర సాహిత్య గోష్ఠులందు నిష్ఠాతురాలు. రక్తియందు భక్తిని; భక్తియందు రక్తిని పెనవైచి మధుర మంజుల కవితా విపంచిని పలికించిన మృదదువాదిని రంగాజ. మధుర సురస్వతీ మూర్తియగు రంగాజమ్మసంగీత; సాహిత్య; తలితకకా పోషకుడైన విజయరాఘవ నాయకుని ‘కారదా ధ్వజ మందిరము’నకే కారదా ధ్వజము.

‘ప్రేమ విచికిత్స’

శ్రీమతి కమలాదేవి.

సకల జనులు హృదయాలు సహస్ర, సహస్ర భావసదనాలు. అందులో, ప్రేమకి ప్రముఖస్థానం లభిస్తుంది. ప్రేమ సార్వజనీనమైనది, ‘ప్రీతి తీరి ప్రేయః’ వ్యాకరణ రీత్యా కూడా ప్రేమశబ్దానికి అనందబోధకము, హృదయానికి తృప్తి కరము అనే అర్థమే ద్యోతకమైంది. ‘ప్రీతి ప్రీతౌ ధాతువునుండి, ‘సర్వధా తుభ్యః’ అనే ఉదాహరణ నూత్రప్రకారం మనిన్’ ప్రత్యయంచేర్చగా ప్రేమశబ్దం బొగున్నదని విజ్ఞులు వాకొన్నారు. అనంతతృప్తి ప్రదానం చేసే, ప్రీతిప్రదా యకముటా అయిన ఈ ప్రేమభావాలు ‘దిక్కాలాత్ అనవచ్చిన్న’మైనవే.

ఆదికాలంనుంచీ, మానవులు ఈభావా భివ్యక్తిని చేస్తూనేఉన్నారు. ఈ ప్రేమ అనందే సాగరంలో శీతకళా విద్యా రూపాలు వయస్సు కులమూ ఇలాంటి వన్నో కొట్టుకుపోతుంటాయి.

ఈ విషయంలో పలువురు బహువిధాల వక్కాణిస్తారు. సారాంశం ఇంచుమించు ఒకటే కావచ్చు. ‘కొవ్వంటే లవ్వ!’ అనే మూఢవాదానికి పవిత్ర ప్రణయానికి హస్తీమకకాంతరము ఉండనేఉంది. ‘విద్వజ్జన పరిశ్రమను విద్యా నేరవిజానాతి’ అనినట్లు నిర్మలమైన విన్నాణమైన ప్రేమ తత్వం పశుప్రాయాలకి అర్థంకాదు. అది అమృతకళ. అద్భుత వరం అంటారు కొందరు.

ప్రేమ స్వరూపాన్ని గూర్చి నారద భక్తి సూత్రాల్లో ‘అనుభవైక గమ్యమే ప్రేమ’అన్నారు. రూపగోస్వామి, ‘ప్రేమ ఒక సాంద్రభావం. హృదయాన్ని స్నిగ్ధ పరిచేడి మనోల్లాసదామకమూ, మమతాను బంధాల మల్లెల మాలిక’ అన్నారు. సర్ల శ్యామలాస్వామి దీనికి భాషాభదాలు

కూడా లేవు. ఒక ఇంగ్లీష్ కవి, ‘అహం కారి త్యాగం ద్వారా మక్తిపాండటమే ప్రేమ’ అన్నాడు. ప్లేటో ‘ప్రేమానుభవ రహితులైన వ్యక్తులు సదా అంధకారం లో ఉన్నట్లు అలమటిస్తారు’ అన్నాడు.

నీతే, ‘ప్రేమనల్ల అంతశ్చక్షువులు తెరుచుకుంటాయి, హేవలాక్ ‘హీగల్ ప్రకారం ప్రేమద్వారా అభేదస్థితిప్రాప్తి న్తుంది. వాసన ప్రేమ పృథక్కరణ చేస్తూ, ప్రేమ కమలం వాససారహితం కానిదే వికసించదు. అని సెలవిచ్చాడు. ప్రజ్ఞో ‘నిర్మల ప్రేమమనస్కులు దైవ సమానులు’ అనే నానుడి ఉంది.

ప్రేమ మనశ్శక్తిని కల్గిస్తుంది. చిత్ర దార్ధ్యం శరీర ఆరోగ్యానికి ప్రాతిపదిక యగుచున్నది. తద్వారా రమ్యదృష్టిభాలు జనిస్తాయి ప్రేమస్వర్గద్వారం అనుకుంటే అందులో ప్రనేకమేకాని నిష్క్రమణ ఉండదుట మరి. ప్రేమ‘యద్ధం’ అను కుంటే దానికి ఆరంభమే కాని అంతం లేదట. ప్రేమకి తెలివీ వాదం అనుభం అభ్యుత్తరు. అదోకరటం అని కొందరు చెప్తారు.

ప్రేమ అనే గ్లాసులోంచి చూస్తే రాక్షసుకుకూడ దేవునిలాగ కనిస్తా డుట; ‘పుజలిష్టు’ల కయితే ఏదిచెప్పీ మెప్పించలేముగాని, ప్రేమంత సుఖంఏదీ లేదనీ ఎన్నోబాధలు సహించగల శైర్యం అలవర్చగల సందేహని అది అని కొందరు విశ్వసిస్తారు.

ఎన్నోజ్ఞము రసజ్ఞమూ అయిన శబ్దార్థ సౌందర్య మాధుర్యాలు భాషలో ఏర్పడక ముందునుంచీ, స్వార్థంలోపాటు ప్రేమకూడా ఉండిట. ప్రేమకి పెళ్ళి టార్గెట్ కాదని కొందరూ బొనని

కొందరూ వాదించుకుంటారు. పరిపూర్ణంగా ప్రేమిస్తూ ఆనందించటానికి ఒక జీవితకాలం సరిపోదు అని ఘంటాపథం గా కొందరు వాక్రుచ్చారు. కొన్ని బ్రహ్మకల్పాలైతే కొంత ఫరవా లేదుట!

‘అజో రణీయాన్ మహతో మహీ యాన్’ అనినట్లు రెండు అక్షరాలతో కుదించుకున్న ఈభావం మేరువంత గొప్పది.

‘స్వల్ప మ ప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే మహతోభయాత్’ అనినట్లు ఈ ప్రేమలో కడ్డమనిషి ఎన్నికష్టాలైననూ ఎదుర్కొనే మనోఽలం సంపాదిస్తాడు.

తేజభక్తులు పూర్వం, భారతమాత మీది ప్రేమతో, పీఠులమీద లాతీలువిరి గినా ఇత్యుపెట్టనట్లు, కొందరు కొన్ని టిని విపరీతంగా ప్రేమిస్తారు.

మనలో మృగత్వాన్ని నశింపచేసి, దైవత్వం ప్రసాదించేది నిజమైనప్రేమ అనీ, దాని రూపాంతరమే అనురాగ మనీ అచంట జానికిరాం గారు, తమ భావన కలా భావ్యం చెప్పారు. ‘ఇవిగో ఇంకా నిద్రలేవని మంచుతడి ఆరని పారి జాతాలు. ఈధవలిమ నా మనోభావాల స్వచ్ఛత. ఈఎరుపు నాఅనురాగరక్తిమ. ఈపరిమళం నా స్నేహసారభం’ రస సిద్ధాంత సమీక్షరణ వాదులు, ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్కటి రసమనీ సరసమనీ నిర్వచిస్తారు.

‘కరుణే రస మని’ భవభూతి ‘శృంగా రమే’ రస మని భోజుడూ, భక్తియని మధుసూదన సరస్వతి, ‘మిథ్యామాయా’ అని భానుదత్తుడూ ఇంకా చాలామంది చాలారకాలుగా వాదించారు. ప్రేయో రసాన్ని కూడా అందొకటిగా పేర్కొన్నారు.

అలాగే ‘దక్షత’ అనీ ‘కృపా’ అనీ ప్రేమకు దళాంతరాలు ఉన్న వంటారు. ఆదోవను వస్తే దాశరథివాణి పిల్చిస్తుంది. ‘దయాహీన మానవమరుభూమిలోకృపా వృష్టి కురిపిస్తాను’ అంటూ.

ప్రేమపెన్నిధి కానియింటను శేర్పూరి కళ ఒజ్జలెవ్వరు అని గురజాడ వక్కాణించారు.

ఈ ప్రేమకలాపాల్లో, ఏవైనా మైనర్ మిస్టేక్స్ వాటిల్లినా, 'యావనమత్రాపరాధ్యం న తు చారిత్రం అని మృచ్ఛకటికలో చారుదత్తుడిలా కమరించుకుని కరిపెట్టేసుకున్న సంవర్షాలు కోకొల్లలుంటాయి కద.

ఇంకోచిత్రం ఏమనగా, భౌతికదాటిద్రవ్యం ఈ ఆంతరంగిక ప్రేమ గరిమలను ఏమాత్రం అదుపు చెయ్యజాలదు. ప్రణయభావనిధులు విస్తారమైనవి. విమలమైనవి.

స్వచ్ఛమైన నీటికీ చుచి, రంగు, రూపము లేనట్లు ఈ ప్రేమకీ అంగుష్ఠమాత్రులనీ, ఆనానుబాహులనీ, నిర్ణయం భేదంలేవు. వాగతీతమైనది.

చక్షురక్షరసంయోగంలాగ నిత్యపల్లవశీలమైనది ఆప్రవృత్తి; ప్రేమను గూర్చి విజ్ఞానము నైతం విశిష్టమైన అభిప్రాయాలు వెల్లడించారు. కమ్మరి తిత్తిలాంటిది ప్రేమలేని శరీరం అని కనీసంలే ప్రేమప్రతీకారం తలపెట్టడు' అని గాంధీ, మానవ ఆత్మయొక్క అమరసౌందర్య అన్వేషణ ప్రేమ అని సోక్రటీసు నిర్వచించారు.

స్వామివివేకానంద, 'భయగహితమైనది ప్రేమ. వీధిలో నడిచే ఆశక్త స్త్రీ వక్కమొరిగితే భీతితో ప్రక్కయిల్లు దూరుతుంది. కాని ఎప్పుడైనా తనచంక బిడ్డతో వస్తుండగా సింహము ఎదిరించి నా బిడ్డకు రక్షించుకుంటూ తానే ఎగి అవుతుంది. ప్రేమముందు ఏవీ అడ్డురావు. భగవంతుడే ప్రేమ. 'ప్రేమేదైవం' అని చెప్పగా, రామతీర్థ 'ప్రేమలో ఆధిక్యం, అల్పత్వం లేవు. మనలో ప్రేమతత్వం ప్రకాశించినపుడు ఆత్మంతకతిన కృత్యమైనా స్వర్గసుఖంగా మారుతుంది.' అన్నారు.

అంగ్లేయులు, 'ప్రేమించేణుగం ఆరోగ్యదాయకం' అని చెప్తే, మన ఆంధ్రులైన శ్రీ ఉమాపతి పద్మనాభశర్మగారు, 'ప్రేమయొక్క సంతానం విరహం, నింద, ఆత్మహత్య...' అని చేదునిజం చెప్పారు. గోళ్ళమూడి గోపాలకృష్ణగారు, 'ప్రేమవకుడ యుద్ధంలాగ ఆరంభం సులువుకాని ఆపుదల అసాధ్యంసుమా!' అన్నారు.

షేక్స్పియర్ 'డోంట్ ఫియర్' అని ధైర్యం చెప్పి, ప్రేమ కళ్ళతో చూడగు. మనసుతో చూస్తుంది. అందుకే లవ్ ఈజ్ బ్లైండ్.' అంటే కాక, దుఃఖాన్ని మధురం చేస్తుంది.' అన్నాడు.

ఇంకా అనేక ప్రమాఖులు స్నేహానికి ప్రేమ, ప్రేమకు ప్రాణం లేఖ అంటూంటే ఓకొంటేవాడు 'పేదరికం మెట్లెక్కుతూంటే, ప్రేమ కిటికీలోంచి పారిపోతోంది.' అని స్వాస్థభవమా, లోకానుభవమా తన అభిప్రాయం చెప్పి ఊరుకున్నాడు.

ఇంకోమహాశయుడు ప్రేమ అల్లీబా లెక్కలాంటిది. ఎన్నిఅడుగులు వేసినా ఈ క్వేషనుతో రెండువేపులా విలువ సమానమే అన్నాడు.

వెనక వేంకటపార్వతీశ్వరకవులు, 'ఈ భవనాశాలూ, కిష్టసుఖాలూ, ఈ జగతిలో అన్నీ కూడా ప్రేమకొరకే' యని నిష్కర్షించారు.

'కన్నారి ప్రేమమూర్తి కాంచనీయశే, విరిదండ మెడలోవేసే నీగ్గుకే నేపథ్యం కూడా ప్రేమే' అన్నారు.

'తరలంజల్లే విరులూ, విరులపరిమళాలూ మురిపెములూ, వగైరాలన్నీ ప్రేమ కోసమే అని వారు నిర్ధారించారు.

రాయప్రోలువారు, స్త్రీ పురుషుల ఆకర్షణ విధిగా లైంగికానుభవం గానే పరిణమించే కర్మ అవసరంలేదు. హృదయ గతమైన ప్రేమ ఈ ఊణికానుభవముల కన్న మిన్న అని చక్కగా సమ్యక్దృష్టితో ప్రతిపాదించారు.

ఆయన తన తృణకంకణంతో 'కనుల నొండొరులను చూచుకొనుట కన్న, మనసు లనోన్య రంజనలో గొనుటకన్న, కొసరి ఏవేవో భాషించుకొనుట కన్న, ప్రేమ సాఫల్యం వేరేదీ లేదని వ్రాసారు. ప్రేమలో భిన్నచ్ఛాయలున్నాయని వివరించారు వారు.

దాంపత్య భక్తియేకాక మాతృవాత్సల్య రక్తి సఖ్యాసక్తి ఇవన్నీ ప్రేమయోగాలే. ప్రేమే ముక్తి. తపోధ్యాన, దాక్షిణ్యములతో తార్కితో, లీనమైనిల్చి యుండేది ప్రేమ అనినారు.

'పవిత్ర ప్రేమకు వివాహాదివ్యవస్థలు అడ్డుకావనీ, ఆంతరంగాన్ని కలపగల్గినది ప్రణయ మనీ ఆ ఆరాధనలో సంయోగ వియోగాలు సమానమనీ కూడా ఆయన ఉద్దేశం.

ఎంకిని కూసితనేపు కూకుండనీ కుండా, గుండె గొంతులో కొట్టాడేలా చేసి, కూడా ప్రేమే.

ప్రణయకవన సాధాలకి మేస్త్రీలాంటి కృష్ణకాస్త్రీ గారి రచనలు ప్రేమోరస ప్రేరికాలు, పరిమళాలకోరకాలు.

కాంతం, కిన్నెర, శశికళ, శకుంతల, ఇత్యాది నవీన సనాతన నాయక రెల్లయా కూడా ప్రేమగంగలో జలకాలాడిపూతలయిన వాళ్ళేకదా!

సమీత్రసాంగత్యం చందనమూ, చందమామలకన్న సంతోషదాయకం అని ఆనుభవజ్ఞులు చెప్తారు.

'అనురాగం అంబరమై అనందం అర్ధవమైతే ప్రపంచాన్ని పరిహసిస్తాం.' అన్నారు శ్రీ శ్రీ.

'ప్రేమించు ప్రేమకై ప్రేమించు ముక్తికై - వలపెరుగక బ్రతికే న్యూనత కంటే వలచి విఫలమైనా విలపించమేలు' అని బసవరాజు అప్పారావుగారు అన్నారు.

మాదిరెడ్డివారి “వంశాంకురం” లో “పుత్రప్రాశస్త్యం”

కొడుకుపుట్టాలని కోరుకుంటా రెందుకు ?

— శ్రీమతి ఎం. సావిత్రి, ఎం ఏ .బి.యిడి.

సామాన్యంగా మనుష్యుల మనుగడ, వారి ఆదుర్దాలు చూస్తే చాలా ఆశ్చర్యం వస్తుంది. బిడ్డ పుట్టింది లగాయితు తల్లి తండ్రులకు ఆదోళనమే. వారికి వయస్సుకు తగ్గ విద్యలు వస్తున్నాయా లేదా? పిల్లవానికి మాటలాస్తూ గూరావా? మాటలాచ్ఛాక నడక, నడకొస్తే... అక్షరాభ్యాసం, చదువు, ఆపైని ఉద్యోగం పెళ్ళి-పేరంటం. తర్వాత ఇంకేముంది. తిరిగి సంతానం కనటం ఇదీ ప్రపంచపు కాలచక్రం.

ఈ ప్రత్యుత్పత్తి సైకిల్ లో కూడ తిల్లితండ్రులు తమకు కొడుకు పుట్టాలనే

(౧ వ పేజీ తిరువాయి)

జానపదుల భాషలో నందూరవారు ఎంకోతో ఎన్నో ప్రేమగీతాలు రమణీయంగా స్మరణీయంగా ఆలాపించారు.

అప్రాప్త మనోహరిలో ఆ బూర్జువా వారు వృద్ధమైన పద్యాల్లో ప్రేమాంజలి ఘటించారు మరియు ‘పరమప్రేమ స్వరూపములై లోకాలపావనము చేయు, ప్రణయకవులే మీకు పరులన్నవారెవ్వరే కొకలా!’ అని పరధృతాల నుద్దేశించి ఉద్గడించారు. ప్రేమరహితజీవనం సర్వం ధకింకుక మివ’ అన్నారు ప్రబంధకవులు. బృహదారణ్యకంలో, పరమాత్ముణ్ణి కూడా ప్రేమగా ప్రియునివలె ఉపాసించు దని ఉంది. ‘ఆత్మన మేవ ప్రియ మువాసీత!’

ఎన్నెన్నో గొప్పయుద్ధాలకు చరిత్రలకు ప్రేమ కారణమైంది - ఎందరి సమాధులకో హేతువయింది - మరెన్నో గాథలకు పునాది అయింది.

—:0:—

కోరుకుంటారు కొడుకు పుట్టాడనగానే కొండంత సంబరంతో విందులు వినోదాలు చేస్తూ సంతోషపడతారు. కూతురు పుట్టిందనగానే మూలి విరుస్తుంది-చుట్టు ప్రక్కల అమ్మలక్కలసమాజం. అంతేందుకు? కన్నతల్లే అయ్యో! ఆడపిల్లా? అని అంటూ ‘నేనెంత దుఃఖపట్టవంతులని’ అని వాపోతుంది. తనకాతిని తానే హీన పరచుకుంటున్నాననికూడా బాధపడదు ఆతల్లి.

ఇది మన భారతదేశ సంప్రదాయమే, మనువు సృష్టించిన మను శాస్త్రనిధానమే, వేదోపనిషత్తుల ప్రభావమే తెలియదు. ఇది ఎప్పటినుండి ప్రజలలో పేర్కొని పోయిందో చెప్పటం చాలా కష్టం. కాని ఈ విషయాన్ని తిరిగించి చూస్తే దీనికి కారణం ఒకటికావచ్చు.

‘పుత్రుడు’ అంటే పున్నామ నరకం నుండి రక్షించే వాడని అర్థము. ‘పుం’ అనేది వరకాలలో ఒకటి. పితరులకు క్రాద్ధాది కర్మలచేత బిముక్తి కలిగించి ఈ నరక ప్రాప్తి కాకుండా రక్షించేవాడు గావు. ‘పుత్రుడు’ అని పేరు వచ్చింది. కొడుకుని తనూజాడు-ఆత్మజాడు అనికూడా అంటారు.

‘అంగాదంగాత్ సంభవసి

వృషాదయాదధి జాయసే

ఆత్మ వై పుత్రినామాసి

త్విం జీవి శరదాం శతమ్॥

అంటే ఈ శ్లోక సారాంశమునుబట్టి అంగ అంగముల నుండి పుట్టిన వాడు గావున తనూజాడనియు, తన ఆత్మవంటి ఆత్మయై పుత్రుని నామము పొందినాడు గావున ఆత్మజాడని అర్థము తెలుస్తోంది. అయితే

హైందవ సంప్రదాయమునుబట్టి కొడుకు కోసం ఎందుకింత తపన వడతాపో కోంచెం అర్థం లేకపోతేదు. అపర కర్మలను చేయుటకు పుత్రుడే అర్హుడు. ఆడు బిడ్డ అనుకర్యాధికారము లేదని, వేదపఠనార్హత లేదని, వేద కర్మాచరణ లేదని ఘోషిస్తున్నాయి వేదాలు. ఇంతేందుకు? ఆఖరికి తులసి దళమాలను కోయుటకు కూడా స్త్రీలు అర్హులేనట.

‘అపుత్రస్య గతిర్నాన్యేతి’

సుతులు లేనివారికి గతులులేవు. అంటే తరించడానికి పితరులకు క్రాద్ధాదికర్మలుండవు. కనుక వారికి నరకము ప్రాప్తిస్తుందని దీని భావము.

‘ప్రజయా హి మనుష్యో పూర్ణః’

అసలు పురుషుడు పుట్టగానే పాతిక భాగంలో పుడతాడు. వివాహం అవడంలో సగభాగంగా పరిగణింపబడతాడు. బిడ్డ పుడితే ముప్పాతిక భాగం పూర్తి అయినట్లు, కొడుకు పుట్టగానే పురుషుడు నూటికి నూరుపాళ్ళు పూర్తి అయి పూర్ణ పురుషుడుగా లెక్కింపబడతాడు. ఇంతేకాక-

‘ఇమాం కన్యాం సదక్షాణాకం సతాం బూలం చ తుభ్య మహం సంప్రదదే’... అని నడివి, కొబ్బరి బొండ్లం, తాంబూలం, గంధపు చెక్కతో సహా నీళ్ళు వడలుతూ కన్యచేతులను, వరుని చేతులలోకి అప్పగిస్తారు కన్యాదాతలు పరులకు మనమేనైనా వస్తువును దానమిచ్చినతో ఆ వస్తువుపై మన అధికారము ఉండినట్లే గా! అటులే కన్యాదానమును. కాబట్టి కన్యకు కన్నవారింటి పేరుపోయి, తెండ్లియాడిన వరుని ఇంటిపేరును ధరించవలసి వస్తుంది. పర్యవసానమేమిటంటే కూతురు పుట్టినచో వంశనామముపోతుంది. కొడుకు పుట్టినచో వంశనామము నిలుస్తుంది. అందుకే కొంతమంది అసంస్కారంగా చెబులాడుకున్నపుడు, దాయాదుల ఆస్తి

కలహాలలోన 'నీ వంశం నిర్వంశంగానూ!' అని తిట్టుకోవటం మనం వింటూంటాము.

ఇంత మహత్వం పుట్టినట్లంటే తమకు కొడుకు పుట్టాలని, కులదీపకుడు, వంశాంకురం కలగాలని ఆశించడం జరుగుతోంది.

ఇంత గంభీరభావం గల విషయాన్ని కేంద్రంగా తీసుకొని శ్రీమతి మాదిగెడ్డి సుబ్బరామమ్మగారు 'వంశాంకురం' నవలను రచించారు. తమవంశం నిలకటానికి మనుషుడికోసం సుస్థైర్యము, రంగారావులు పడిన వేదన అత్తిమామలకు వంశాంకురాన్ని ఇవ్వలేకపోయానని అరుణ పడిన వేదన మానసిక కఠిన్, తనకాలు జారిన ప్రవర్తనకు సురేఖల తనకు పుట్టినకొడుకుని కొడుకుగా చెప్పికోరిక ఆనందు పడిన వేదన పడుచుదనపు చుడుకులో తొందరపడి వెళ్ళి కాకముందే మార్తామూర్తి అయి కొడుకుని కన్న సురేఖ కష్టాలు, కన్నతండ్రి కప్పచెప్పి తన సర్వాన్ని వదలుకొని తపస్వినిలాగ ఆశ్రమ సేవకు వెళ్ళిపోయిన సురేఖ త్యాగం ఈ నవలలో చక్కగా పొందు పరచబడ్డాయి. ఇక్కడ కథాభాగాన్ని కొంచెం వివరించడం అనుచితం కాదు.

రంగారావు సర్వకర్మలు అనుకూల దంపతులు. సౌఖ్యదయులు. బాగాకలిగిన వారు వారికి లేక లేక కలిగిన ఏకైక సంతానం 'ఆనందు'. బాల్యంలో తండ్రి స్థితిగతులు అతనిమీద ఏవిధమైన అనుచిత మాద్ర వేయలేదు. కాలేజీ చదువు ల్లోకి వచ్చాక స్నేహితుల ప్రభావంవల్ల కళాకాల రాజకీయాలలోను ఎలకన్న లోను పాల్గొనడంవల్ల చదువు కంటే వడింది. ఒకసారి కాలేజీ వార్షికోత్సవ మాలలో సీతారామయ్య అనే సంగీత విద్వాంసుని చేత పాటకచేత పెట్టిస్తాడు అనందు. ధనార్జన లేక, విద్యని పోషించే వారెవరూ లేక, జీవితం గడపటం దుర్లభంగా తలుస్తూ బాధపడుతున్న సీతా

రామయ్యగార్ని స్వల్ప పారితోషికంతో సత్కరించడంతో అతని కమాగ్ర సురేఖతో తరించయమవుతుంది అనందుకి.

అయినా సరే జీవితాన్ని అక్కడ గడపలేక ఉదాహరణగా తన కూతురు సురేఖతో మద్రాసు చేరుకుంటాడు సీతారామయ్య. సురేఖ చదువుకుంటున్న విద్యార్థులకు పరిమండికి అన్నం వండి పెడుతూ, తిగులుమిగలు పదార్థాలతో తమ ఇద్దరిపాటని పోషించుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తూఉంటుంది.

పరీక్షల్లో ఫేలయి ఉన్నత విద్యలకు అర్హత కల్పించిన ఆనందుని ప్రింటింగు డిప్లమా కోర్సులో మద్రాసులో చేర్చారు తండ్రి రంగారావుగారు.

ఆనందు శరీర ప్రకృతికి మోలలు భోజనం నిరసించేదు పూట కూర్చింట భోజనం కొంతనయ మని తన మిత్రుల సలహాతో పూటకూర్చింట భోజనానికి వదిలిపోయాడు. అనుకోకుండా వారితో అక్కడ ద్వితీయ పరీక్షయం కలుగుతుంది.

తాను తాను వారి జీవిత సమస్యల్లో బాధ్యత పంచుకుంటాడు. అతనిది సహజంగా జాలిగుండె. అందులోనూ సీతారామయ్య; సురేఖలు చాలాఉత్తములు. కాదు పడుతున్న ఆర్థిక కష్టాలను చూడలేకపోయాడు. సీతారామయ్యగారు జబ్బునపడ్డాడు. 'అడకిల్లను ఓడంటిదాన్ని చేయలేకపోయాను. అనాథను చేసిపోతున్నా'నని బాధపడుతూ. ఆనందు చేతిలో ఒప్పచెప్పి కన్ను మూసేడు. అనందు అనాథ అయిన సురేఖను అదరించాడు. ఇద్దరూ సన్నిహితులయ్యారు. సురేఖ కాంజారికి, గర్భవతి అయింది.

పరీక్షలయి, వెంటేతకు ఇంటికేళ్ళేడు అనందు. తల్లితండ్రిల ఒత్తిడికి తానిప ఆయ్యాడు. డబ్బు వ్యామోహంలో పడ్డాడు. అత్త కట్నం తెస్తున్న అరుణను కాదనకుండా పెళ్ళిచేసుకున్నాడు. అరుణ

అందాలరాశి. ఆపరంజిహమ్మ. ఆమెకు అన్ని హంగులూ ఉన్నా ఆరోగ్యంలేదు. కడుపులో నొప్పి, రోగగ్రస్త అయింది. వైద్యం చేయించారు. ఆపరేషన్ అయింది. కడుపుకొప్పి తగ్గింది కాని కాశ్యరంగా సంతానాన్ని పొందే అర్హత కోల్పోయింది. ఇంట్లో సౌఖ్యంలేదు. ఎంతైనా తాను పురుషుడు. ఒక నిండు ప్రాణికి చచ్చిపోయేటప్పుడు తాను వాగ్దానము చేసి మోసముచేసినందుకే దేవుడు తనకు అన్యాయం చేసేడని బాధపడతాడు అనందు.

పురుష సహజ మనోబౌద్ధిప్యంచేత అనారోగ్యవతి అయిన అరుణతో తాను పొందలేకపోతున్న సుఖాన్ని బహుశా కొనుక్కుని పొందాలని వేడతాడు. ఒక మంచి వేళ్ళదగ్గరికి చేర్చబడతాడు. ఆ వేళ్ళ ఎవరో కాదు. తన సురేఖమే.

సురేఖ గర్భవతి అయి సమాజం చేత తిరస్కరింపబడి, దిక్కులేక. ఒక వేళ్ళ చేత అదరింపబడి అక్కడే ప్రసవిస్తుంది. బిడ్డను పెంచుకోవటానికి అనేక విధాల కష్టాలుపడుతుంది. సంఘంచేత ఎన్నో ఎదురుదెబ్బలు తింటుంది. జీవితాన్ని గడపటానికి తాను వేళ్ళ ఆవకతప్పులేదు. ఇదీ! సంఘంలో స్త్రీస్థానం. పిల్లవానితో బ్రతుకు గడచాలి. మార్తెత్వము ఆమెలో ఆకాశం పెంచింది. చచ్చిపోదామనుకున్నా చావలేకపోయింది. పిల్లవాడి పేరు 'నందు' చాలా చురుకు. అన్నింటినీ సూక్ష్మంగా గ్రహించేకత్తి. తన ప్రవర్తన పిల్లవాని లేత మనస్సుపై అనుచిత మాద్రవేస్తుందని భయపడి పిల్లవానిని బోర్డింగులో చేర్పించింది. తాను పాట్లకూటికై పడుపు వృత్తిలోకి దిగుతుంది. ఈ సందర్భంలోనే ఆనందు ఊర్వికి అని పేరు మార్పుకున్న వేళ్ళ సురేఖని కలుస్తాడు.

చాలాకోడలక్రితం విడిపోయిన ఇద్దరు ఈ రీత్యా తిరిగి కలుసుకుంటారు. కష్ట సుఖాలు మాట్లాడుకుంటారు. తన జీవిత

సాఫల్యం వంశాంకురాన్ని చిచ్చి తానుగా ఆశ్రమ సేవకు వెళ్ళదల్చుకున్న తన మనోభావాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది సురేఖ. సమాజంలో తల్లిలేని పిల్లవాడుగా జీవితం నప్పుతుంది కాని తండ్రి ఎవరో తెలియని జీవితం నప్పుడు. అట్టి పిల్లవానిని సమాజం ఆదరించదు.

తనకు ఒక కొడుకు పుట్టాడని సంతోషించాడు ఆనందు. సురేఖ అనుమతితో తన కారులో కూర్చోబెట్టుకుని ఇంటికి తీసుకళ్ళేడు. 'నందు' మీద ఆనందు కెంతో ప్రేమ. అరుణ కూడా చాలా వికాస వృద్ధులతో కన్నతల్లిలాగ 'నందు'ని పెంచుతోంది. 'ఆయన్ని నేను సంతోష పెట్టలేకపోయినా ఆయన కిష్టమైన నందుని సరిగ్గా పెంచడం ద్వారా ఆయనకి కనీస సంతోషం చేకూర్చుచున్నావా!' అనేది అరుణ పోలనీ. ఆనందుకి తాను ఇల్లాలుగా ఎల్లానూ సర్వసౌఖ్యాలు అందజేయలేకపోతోంది. ఆనందుకు ఇష్టమూ ప్రాణంతో గమానమూ అయిన నందుని ప్రేమతో చూసుకుంటూ ఆనందు ఆదరాభిమానాలు పొందటం కంటే అరుణకు కావలసిన దేముంది?

కాని జలగోత్రాలు తెలియని నందుని పెంచుకోవటం విషయంలో సరస్వతమ్మ గారు రాజీకి రాలేదు. రంగారావు మట్టుక్కి ఆ విదేంద్ర బాబునిలో ఆనందు చిన్నకాటి మాపాన్ని చూడగలిగాడు. ఆయన మురిసిపోయేవాడు. మాటలతో 'తాతగాయ' అని నోసలు కలిపి అంకర్ని మురిపిస్తున్నాడు 'నందు'. ఆనందు సరస్వతమ్మల మధ్య పట్టింపులాచ్చాయి. 'నందు' తన కొడుకే అని చెప్పే ధైర్యం ఆనందుకి లేదు. ఆ ధైర్యం లేకయే గతంలో సురేఖకి అన్యాయం చేశాడు. నోటితో చెప్పలేక ఆఖరికి చీటివ్వారా తెలిపి వెళ్ళిపోయాడు. సరస్వతమ్మ కడుపులో గల అనుమానం తొలగిపోయింది.

సురేఖపై సరస్వతమ్మకి ఎంతోజాలి కలిగింది. సాటిస్త్రీ అమృత భాండంపంటి

జీవితం నేలపాలు చేసుకుందని బాధ పడింది. అందరు సేవాసదనానికి వెదుతున్న సురేఖని చూడడానికి వెళ్ళేరు. 'నీ సంతోషాన్ని సర్వాన్ని మాదగ్గర వదిలిపోతున్నావు. ప్రతిగా మేము నీకు ఏం ఇవ్వగలము.' అంది బాధగా సరస్వతమ్మ. నిర్ణయం మార్చుకొని తమతో రమ్మంది. అరుణ వీరందరు బయటకు వెళ్ళిన కారణాన్ని గమనించగలిగింది. తలగడ క్రింద నున్న ఉత్తరంద్వారా అన్నీ తెలుసుకుంది. అయాసపడుతూ స్టేషన్ కి చేరుకుంది. తన ఇంటిదీపం నిలిపిన మహనీయురాలిని చూచి ఇంటికి రమ్మని వేసుకుంది. కాని రేఖరాలేదు. 'ఇక బాబు నీవాడని అప్పగిస్తుండగ నే నైలుకదిలింది అందరూ రేఖ త్యాగానికి జాలిపడ్డారు. ఇంటికి వచ్చారు. అందరి విచారాన్ని మరిపించి మురిపిస్తున్నాడు 'నందు' — ఆ ఇంటి 'వంశాంకురం'.

అయితే ఇండులోని ప్రధానపాత్రలు మూడు మహత్తరంగా చిత్రింపబడ్డాయి. 1. అరుణ 2. సురేఖ 3. ఆనందు.

సంతానవతి. త్యాగశీల అవటంచేత సురేఖ స్థానమే ఎక్కువదని చెప్పవచ్చు. 'మీలాంటి వారి నీడను బ్రతికే అర్హత కోల్పోయే'నని వయస్సుపాంగులో తాను చేసిన పొరపాటుకు జీవితమంతా ఏడుస్తుంది సురేఖ. ఆనందుని భర్తగా పొందలేకపోయినందులకు వాపోతుంది. అవివాహితగా తాను తల్లి అయినందుకు బాధ పడుతుంది. తాను ఏమైనా సరే తన కుమారుని పెద్దవాడిని చేయాలని సంకల్పించింది. వాడిని పెంచి పెద్ద చేయటానికి గత్యంతరము లేక ధనార్జనకి శక్త్యావృత్తిని స్వీకరించింది. చివరికి ఆనందుని కలుసుకోగలిగినందుకు సంతోషపడుతుంది. పిల్లవాడు అనాథుడు కాకుండా కావలసిన వారిదగ్గర జేర్చగలిగినందుకు పరవశించిపోతుంది. 'మీ ధనం మీకు జేరడమే నాకు కావలసింది. నేనానందిన

పని అయింది. మీ దగ్గర మీనీడలోనిల్చే హక్కును నేను కోల్పోయే'నని పిల్లవానిని అప్పగించి కన్నకొడుకును త్యాగము చేసిన ఉత్తమురాలు.

ఈపాత్ర సజీవపాత్ర. ఇల్లా పడుచు తనంలో యావనపుపాంగులో కాలుజారటం, గర్భవతి అడటం, సంతానం కలగటం, ఆ యువకునితోసం వెతికటం, వాడు దొరకకపోవటం సమాజం అవహేళన చేయటం మన నిత్యకృత్యంలో ఎన్నో చూస్తున్నాం. కుంతీకుమారివంటి వారు పౌరాణిక కాలంలోనూ ఉన్నారు. నేడూ ఉన్నారు. ఇటువంటి పొగపొట్ల వల్ల కలిగేనష్టం అటుంచి ఆ విషయాన్ని పసిగట్టిన సమాజం నాకు స్త్రీని అగౌరవ పరచింది. నేడూ అగౌరవ పరుస్తూనే ఉంది. ఇది సమాజంలో మార్పును తేలేదు. మనిషి తన సంకుచిత తత్వాన్ని వీడలేదు. అడలు స్త్రీకి స్త్రీయే శత్రువు. స్త్రీ తన తోడి స్త్రీ పట్ల సామధూరి చూడగలిగితే సమస్యలు సగం పరిష్కారమవుతాయి. భర్త సంపాదనను హాయిగా కూర్చొని అనుభవిస్తూ, అయింటి ముచ్చట్లు, ఈ ఇంటి ముచ్చట్లు ఉబుసుపోక చెప్పకునే ఆడవారు సంఘానికి చీడపురుగులు.

ఇటువంటి సర్వసాధారణమైన విషయాన్ని మామూలు జీవితాలకు సన్నిహితంగా ఉండే కథని ఎంచుకోవటంలో శ్రీ సులోచనగారి లోచనాలు నిజంగా సులోచనాలే!

సామాన్యంగా మానవనైజ మేమిటంటే పిల్లలు లేకపోతే పిల్లలు కావా అనిపిస్తుంది. అందులోను విశ్వర్యంఉండి పిల్లలు పుట్టకపోతే అది మరింత ఆదుర్దాకి హేతు వౌతుంది. వారికే కాదు. వారి బంధువర్గానికి కూడా ఆదుర్దాయే. ఎందుకంటే పెంపకానికి మనవాడి నిద్దాం అంటే మనవాడి నిద్దాం అనే భావం బంధువు లందరిలోనూ కలుగుతుంది. ఆ ఆస్తిని ఎప్పుడు ఎల్లా కాజేయాలా అని

గోతికాసిన నక్కలా కూచుంటారు బంధు వర్గం. ఇవన్నీ అతీసహజమైన విషయాలు. ఇటువంటి మానసిక ప్రవృత్తులను చిత్రించటాన ఈనవల మానవజీవితానికి ఎంతో సన్నిహితంగాను, స్వాభావికంగానూ ఉంది.

అక్షకట్నం తీసుకువచ్చిన అరుణలో అతీసామాన్యమైన ప్రవర్తన, సామ్యమైన ప్రవర్తన, అపాదించబడింది. అత్తమామలపై భక్తిప్రపత్తులు, భర్తపై అనురాగము, నందుపట్ల ప్రేమ, అరుణలో నిండుతనాన్ని చెప్పింది.

ఆనందు తానను కొన్న విధంగా సురేఖతో జీవితం గడపలేకపోయాడు. సామాన్యంగా మగవాడు తాముచేసిన తప్పుకై నానరే - ఇంట్లో ఆడవాళ్ళమీద విరుచుకు పడతారు. కాని ఆనందు అట్లా కాదు. 'ఒక తండ్రిని నమ్మించి మోసపుచ్చినందుకు ఆ పాపాన్ని నేను అనుభవిస్తున్నాను' అంటాడు.

'అరుణ నెందుకు అనటం నాన్న? ఎవరూ ఎవర్నీ మోసం చేయలేదు. మన దురాశ మన్నో మోసంచేసింది.' అని అంటాడు అరుణ కోగిష్టిదని తాను ఎన్నడు వినుక్కోలేను. ఉదాత్తస్వభావం గలపాత్ర.

ఇద్దరు భార్యలతో కుటుంబాలు నర్పవు. ఎంత ఆదర్శమూర్తులైనా పురుషుడు ఇద్దరు భార్యలను మెప్పించలేడు. అందుకే కవయిత్రి రేఖను నేనానందనుకి పంపివేశారు.

రేఖ చేసిన త్యాగంవల్ల ఆమె జీవితం ఒక కన్నీటి కరటాలవన్నె. ఆ వన్నెలను కన్నవారి కిచ్చి తాను నిశీథంలోకి

ద్వం ద్వి

శ్రీ ఉమ్మిటి విఘ్నేశ్వరరావు.

దేవుడెవడో నాకు తెలియనే తెలియదు
ఈ ప్రపంచమునకు నీళ్ళరునకు
మధ్య బాంధవాది మార్మిక విషయాల
జోలి కేను పోను చాల దవ్వు.

నేను చేయుపనులు నిర్విఘ్నముగకొన
సాగి, సత్ఫలిత మొసంగి, ఏవి
ధమగు బాధలపడక మెలగు నశ్వదు
నాస్తికత్వబుద్ధి నడతునేను.

కోగ్రస్తుడనై నా

మెగకోవద్దతి నశించి మంచమె గతియై
పోగా; నాపను లే గ

కోగా ననమర్థుడనయి కొలుతు

హరిహరున్.

—...—

నిష్క్రమించింది. రెండేళ్ళు వ్యక్తికి అన్నం వండిపెడుతూ సన్నిహితురాలై ఆనంగు ఎడ్రెసు వ్యక్తైరాలు తెలుసుకోక పోవటం - తగినవిషయాల ఆచోకీ తెలియకుండగానే ఆనందుతో అక్రమ సంబంధం పెట్టుకోవడం. కొంచెం పాత్రపట్ల అనుచితంగా ఉంది.

మాదిరెడ్డి సులోచనగారు రచించిన కథలు దేనికదే ఒక కైరెటి.

అమృతకలకంలో (రాజీవ్) కొడుకు వల్ల కలిగిన తాపం - వంశాంకురంలో కొడుకు పుట్టనందువల్ల కలిగిన తాపం రెంటికీ రెండే స్పష్టం వైరెటి. అందుకనే ఇవి తెలుగు కుటుంబాల చరిత్రకథారీటి అనటంలో అతిశయోక్తి లేదు.

—...—

త్రి ద శు లు

డా. శ్రీ తంగిరాల వెంకట నుబ్బారావు,
ఎం. ఏ., పి.హెచ్.డి.

ఒకప్రక్క -

మేడలూ, మిద్దెలూ,
భవనాలూ, రాజప్రాసాదాలూ
నక్షత్రాల వజ్రాలు తాపిన
అకాశకిరీటాలు ధరిస్తున్నాయి
అశలనందనవనాలు నాటిస్తున్నాయి
అష్టవిధభోగాల తూగుటయ్యాలలో
నిద్రిస్తున్నాయి
'అయిదుచుక్కల' స్వర్గసీమల
దివ్యాప్సరసల కాగిళ్ళల్లో
చీరవశిస్తున్నాయి...

మరొకప్రక్క -

డాబాలూ, పెంకుటిళ్లూ
రేకులపెద్దలూ, తాటాకిళ్లూ
దాబుగా దర్పంగా భయంభయంగా
పైనిపటారం లోనలూటారంగా
బ్రతుకులు ఈడుస్తున్నాయి
త్రిశంకు స్వర్గంలో విహరిస్తున్నాయి
నీతినియమాలన్నీ తు. చ. తప్పకుండా
పాటిస్తున్నాయి
సమాజస్వరూపాన్ని భద్రంగా
పరిరక్షిస్తున్నాయి...

ఇంకొకప్రక్క -

పూరిగుడిసెలూ, పేవుమెంట్లూ
చెట్లనీడలూ, మూరికి వాడలూ
అకలి తుపానుల్లో నవనాడులూ
క్రంగిపోయి
భోరున ఏడుస్తున్నాయి
పాతాళాంధ తమస్సుల్లో మునిగి
అఘోరిస్తున్నాయి
జీవితాన్ని దుర్భరకాపంగా
భరిస్తున్నాయి

—...—

ఆంధ్రములో అష్టాదశ వర్ణనముల నిర్ణయము

— శ్రీమతి వి. నాగరాజ్యలక్ష్మి, ఎం. ఏ.

‘కవ్య వర్ణనే’. ‘కవ్య’ ధాతువు నకు ‘వర్ణించుట’ అని అర్థము. కవి యనగా వర్ణించువాడని భావము. వర్ణనా నిపుణుడైన కవిచేతనుండి వెలువడినది కావ్యము. అది సర్వలక్షణ సమ్మిశ్రితము. అందు వర్ణనములు ఒక ప్రధానాంశము. వర్ణనములు కథాగతికర్త్యం తోపస్కార కములు. కవియొక్క మనోభావములు విశదీకరింపబడుట కివి సాధనములు. మఱియు కవియొక్క క్రతిభా వైభవము, బుద్ధి వైకారద్యము, పాండితీ గరిమయు వర్ణన ములలోనే ప్రస్ఫుటము లగును. ఇతిహాస పురాణాదులలో న్యాయధర్మ ప్రతిపాదనము, ముక్తకాదులలో చమత్కార మును, దృశ్యకావ్యములలో రసపరిపాషణము ప్రధానములైన విధముగ శ్రవ్య ప్రబంధములలో వర్ణనములు ప్రధానము లైనవి.

ఆలంకారికులలో వర్ణనముల విషయ మున భిన్నాభి ప్రాయము లున్నవి. సంస్కృతమున ‘దండి’ మున్నగు నాలంకారికులును తెలుగున విన్నకోట పెద్దన మొదలైన లాక్షణికులే కాక నన్నెచోడ కవియును వర్ణనములను గూర్చి ప్రస్తావించియుండెను. వాటివారి యభిప్రాయములను బట్టి ఆంధ్ర సాహిత్యములోని అష్టాదశ వర్ణనము లెవ్వియును సంకమును నిర్ణయింపవలసియున్నది. ప్రథమముగ సంస్కృతాలంకారికుల వాక్కులను పరిశీలింతము,

దండ్యాచార్యుడు [5వ శతాబ్ది] కావ్యములో నుండదగిన వర్ణనముల నిట్లుగ్గడించెను.

‘నగరార్ణవ శైలర్ష

చంద్రాకోదయ వర్ణనైః

ఉద్యానసలిల క్రీడా

మధుపానరతోత్సవైః

విప్రలంఘైర్వివాహైశ్చ

కుమారోదయ వర్ణనైః

మంత్ర ద్యూత ప్రయాణాజి

నాయకాభ్యుదయైః

ఏతాని యత్ర వర్ణ్యం తే

తస్యహాకావ్య ముచ్యతే

ఏషా మప్తాదశానాం యైః

కశ్చిదూన మపీచ్యతే.

— కావ్యాదర్శము, ప్ర.వ.16,17,18.

1. నగరము. 2. అర్ణవము, 3. శైలము
4. ఋతువు, 5. చంద్రోదయము, 6. నూర్వోదయము, 7. ఉద్యానవనము, 8. నలిలక్రీడ, 9. మధుపానము, 10. రతోత్సవము, 11. విప్రలంఘము, 12. వివాహము, 13. కుమారోదయము, 14. మంత్రము, 15. ద్యూతము, 16. ప్రయాణము
17. ఆజి, 18. నాయకాభ్యుదయము అను పదజనిమిది వర్ణనములుకాది మహాకావ్య మునబడును. వీనిలో కొన్ని లోపింపవచ్చును. అని పై శ్లోకముల తాత్పర్యము అనంతరము కేశవమిత్రుడు కావ్యమున ముప్పదిరెండు వర్ణనము లుండవలె నని వచించెను.

‘వర్ణ్యశ్చ రాజా దేవీ చ

దేశోగ్రామః పురీ సరిత్

సరోఽబ్ధి రణ్యోద్యానాద్రి

ప్రయాణ రణవాజినః

హస్త్యర్క చంద్రా వృతవో

వివాహోఽధి స్వయంవరః

నురాపుష్పంబు సంభోగః

విశేష మృగయాశ్రమాః

కలా ఋతువయస్సంధి

ధాతువృక్షాభి సారికాః’

— అలంకార శేఖరము. పోడశమరీచి.

ఇందు కథితములైన వర్ణనము లివి. 1. రాజు, 2. దేవి. 3. దేశము, 4. గ్రామము, 5. పురి, 6. సరిత్తు, 7. సరస్సు; 8. అబ్ధి 9. అరణ్యము, 10. ఉద్యానవనము 11. అద్రి, 12. ప్రయాణము. 13. రణము, 14. వాజాలు, 15. హస్తీ, 16. నూర్వోదయ, 17. చంద్రుడు, 18. వివాహము, 19. స్వయంవరము, 20. నురలు, 21. పుష్పములు, 22. అంబువు, 23. సంభోగము, 24. విశేషము, 25. మృగయ, 26. ఆశ్రమము, 27. కలా, 28. ఋతువు, 29. వయస్సంధి 30. ధాతువు, 31. వృక్షములు, 32. అభిసారికలు.

మఱియు నేయే వర్ణనముల నేయే శుంకము లుండవలె నను విషయమును కూడ నాతడు వివరించియుండెను. దండ్యాచార్యునికంటె నధికముగ నీతడు పదునాలుగు వర్ణనములను నుడివెను.

తదుపరి విశ్వవాథ కవిరాజు ఇరువది నాల్గింటినిగా వర్ణనములను గణించెను.

‘సంధ్యా నూర్యేందు రజనీ

ప్రదోషధ్వంత వాసరాః

ప్రాతర్మధ్యాహ్న మృగయా

శైలర్ష వనసాగరాః

సంభోగ విప్రలంఘాచ

మనీష్యర్ష పురాధ్వరాః

రణ ప్రయాణోపయమ

మంత్రపుత్రోదయాదయః

వర్ణనీయా యథాయోగం

సాంగోపాంగా అమీ ఇహ

కవే ర్వృత్తిస్యవా నామ్నా

నాయక స్వేతరస్య వా

— సాహిత్య దర్పణము,

ప.ప, 322, 323, 324

1. సంధ్య, 2. నూర్వోదయ, 3. ఇందుడు 4. రజనీ, 5. ప్రదోషము, 6. ధ్వంత వాసరము 7. ప్రాతఃకాలము, 8. మధ్యాహ్నము 9. మృగయ, 10. శైలము, 11. ఋతువు, 12. వనము, 13. సాగరము,

14 సంభోగము, 15. వివ్రలంఘము, 16 ముని, 17. స్వర్గము, 18. పురము, 19. అధ్వరము, 20. రణము, 21. ప్రయాణము, 22. వివాహము, 23. మంత్రము, 24. పుత్రోదయము అను వర్ణనములు యథాయోగముగ కావ్యములో నుండవలెనని యతని యభిప్రాయము. అట్లే 'సాంగోపాంగా ఇతి జలకేళి మధుపానాదయః' అనియు నుగ్గడించెను.

ఈ మువ్వరు వివరించిన వర్ణనములలో సామ్యములున్న మొత్తముమీద ఏకాభిప్రాయము వహరలేదు. ఇంక ఆంధ్రాలంకారికులు చెప్పిన యంశములను పరికింపవలెను. అలంకారికుడు కాకన్న నన్నచోడుడు కావ్య లక్షణములను చెప్పచు నందు వర్ణనముల నిట్లు గణించెను.

'వన జలకేళి రవి శశి
తనయోదయ మంత్రగతిరత క్షితిపరణాం
బునిధి మధు ఋతుపురోద్వా
హనగ విరహదూత్య వర్ణనాష్టాదశమున్'
-కుమారసంభవము. ప్ర.ఆ-14.

దీనినిబట్టి 1. వనము, 2. జలకేళి, 3. రవి, 4. శశి, 5. తనయోదయము, 6. మంత్రము, 7. గతి, 8. రతి, 9. రాజు, 10. రణము, 11. అంబునిధి, 12. మధుపానము, 13. ఋతువు, 14. పురము, 15. ఉద్వాహము, 16. నగము, 17. విరహము, 18. దూత్యము అను విధముగ వర్ణనములు వడునెనిమిది యని తెలియుచున్నది. ఈ వడునెనిమిదియును దండ్యాచార్యుడు చెప్పిన వర్ణనములలో సరిపోలుచున్నవి.

విన్నకోట పెద్దనయును (1410 ప్రాంతము) ఆవర్ణనల విషయము నిట్లు పేర్కొనెను.

'పుర వారాశి మహీధరర్తు శశభృ
త్పూషోద యోద్యాన పు

ష్కరకేళి మధుపాన మోహన వియో
గ క్షేమయాన స్వయం
వరపుత్రోత్సవ మంత్ర దూత్యరణ దో
ర్వైక్రాంతి సంకీర్తనా
కరమష్టాదశ వర్ణనా నివృత్తము త
త్కావ్యంబు భవ్యం బిలన్.'
-కావ్యాలంకారచూడామణిత్య. ఉ.9ప.

1. పురము, 2. వారాశి, 3. మహీధరము, 4. ఋతువు, 5. శశభృత్తు, 6. పూషోదయము, 7. ఉద్వానవనము, 8. పుష్కరకేళి, 9. మధుపానము, 10. మోహనము, 11. వియోగము, 12. క్షేమయానము, 13. స్వయంవరము, 14. పుత్రోత్సవము, 15. మంత్రము, 16. దూత్యము, 17. రణము, 18. దోర్వైక్యవర్ణన అను వానితో కూడిన కావ్యము భవ్యము అని వైపద్య సారాంశము. ఇతని పరిగణనములో నించుక భేదమున్నది. నన్నచోడుడు క్షితిప, ఉద్వాహ అనువర్ణనములను వచింపగా నీతడు స్వయంవర-దోర్వైక్రాంతి సంకీర్తన మని యుగ్గడించెను. మిగిలిన వర్ణనములు తుల్యములు. అట్లే భట్టుమూర్తి వాని నిట్లు పేర్కొనెను.

'పుర సింధు నగ ర్త్విన శశి
సరసీవన మధు రతి ప్రసంగ విరహముల్
పరిణయ తనయోదయ నయ
విరచన యాత్రాజిశోత్య విభువర్ణనముల్'
-కావ్యాలంకార సంగ్రహము,
ద్వి.ఆ.166 ప.

1. పురము, 2. సింధువు, 3. నగము, 4. ఋతువు, 5. ఇన, 6. శశి, 7. సరసి, 8. వనము, 9. మధువు, 10. రతిప్రసంగము, 11. విరహము, 12. పరిణయము, 13. తనయోదయము, 14. నయవిరచనము, 15. యాత్ర, 16. అజి, 17. శోత్యము, 18. విభుడు-అను వర్ణనములిం దుక్తములు. నన్నచోడుడు చెప్పిన జలకేళి, మంత్రము అను వర్ణనముల నీతడు

తడవక సరస్సు, నయవిరచనము అను వానిని పేర్కొనెను. నీతిని వర్ణించుట అనుదానికంటే మంత్ర వర్ణనమే సమంజసముగా నున్నది. సరస్సు, జలకేళి అను నవి సమీపస్థము లనవచ్చును. ఈ మువ్వరి యభిప్రాయములలో సామ్యములు కానవచ్చుచున్నవి.

అగ్రకవి అష్టాదశ సంఖ్యను హెచ్చించి ఇరువది రెండు వర్ణనములను వచించెను.
'పురమును ఋతువట్కు

మును ప్రయాణంబును
కైంబు వేటయు సౌగంధ్యంబు
హసీంద్ర పుణ్యాశ్రమంబును మంత్రంబు
ద్యూతంబు పిదప నద్భుత రణంబు
విజయంబు మద్యపానజ వికారంబును
వనవిహారంబులు వారికేళి
కన్యాంగ సౌందర్యకథనంబు హిమకరా
భ్యుదయంబు విప్రలంభోదితంబు
పద్య మిత్రోదయంబును బరిణయంబు
సురతమును దౌహృద్యమును నుతజననము
ననగ నిరువది రెండు వర్ణనలు గూర్చి
చెప్పవలయు ప్రబంధంబు శ్రీనివాస.
-అప్పకవీయము, ప్ర.ఆ.28 ప.

భట్టుమూర్తి చెప్పిన 'నయవిరచన' మను దానిని లొంగింది వేట, ఆశ్రమము, విజయము, కన్యాంగ సౌందర్యకథనము, దౌహృద్యము అనువాని నధికముగా నుగ్గడించెను.

ఈపై భిన్నాభిప్రాయములనుబట్టి ఆంధ్రములోని అష్టాదశ వర్ణనము లెవ్వయో తేల్పవలయును. విన్నకోట పెద్దన, నన్నచోడుడు, భట్టుమూర్తి మువ్వరును వర్ణనములను వడునెనిమిదిగానే వచించియుండిరి. పెద్దన చెప్పిన 'దోర్వైక్రాంతి సంకీర్తన' మను దానికంటే నన్నచోడుడు చెప్పిన 'క్షితిప' వర్ణనము గణనీయము. అట్లే భట్టుమూర్తి చెప్పిన 'నయవిరచనము' అను వర్ణనమున కన్నను నన్నచోడుడు వచించిన మంత్రవర్ణనము సమంజసముగా నున్నది. దండ్యాచార్యుడు

శిష్ట వర్ణనములును నన్నెచోడు దుగ్గ
డించిన వర్ణనములును ఏకరీతి నున్నవి.
కావున మొత్తముమీద ఆంధ్ర సాహిత్య
ములోని పదునెనిమిది వర్ణనము లివి.

1. నగరము, 2. నగము, 3. ఉద్యాన
వనము, 4. జలకేళి, 5. సూర్యోదయము,
6. చంద్రోదయము, 7. తనయోదయము.
8. మంత్రము, 9. ప్రయాణము. 10. రతి
ప్రసంగము, 11. రాజవర్ణనము, 12.
రణము, 13. అంబునిధి, 14. మధుపానము
15. ఋతువు, 16. ఉద్వాహము, 17.
విరహము, 18. దూత్యము.

ఆంధ్ర సాహిత్యములో అష్టాదశ
సంఖ్యకు ఒక ప్రత్యేక స్థానము కలదు.
పురాణములు పదునెనిమిది కలవు. వానికి
గల ఉపపురాణములు పదునెనిమిది
కలవు. ఆంధ్ర సాహిత్యమున కాద్య
గ్రంథముగు మహాభారతమున పర్వములు
పదునెనిమిది. అందలి కరు శ్రీత్రయ్యుద్ధము
పదునెనిమిది దినములు సాగినది. ఆ సం
గ్రామమున పదునెనిమిది ఆక్షిపాణుల
సైన్య ముపయోగింపబడినది. ఆప్రాముఖ్య
మునుబట్టి వర్ణనములు కూడ పదునెనిమి
దిగా వర్గీకృతములైనవి. ఈ అష్టాదశ
వర్ణనములును కావ్యములో నవశ్యము
నుండవలెనను నియమములేదు. బౌచిత్య
మును బట్టియు సందర్భ శుద్ధిని బట్టియు
మితముగ వర్ణనములు చేయుటయే వర్ణనా
శిల్పము. మహాకవులగు కాళిదాసాదులు
తమ శ్రవ్యములలో ఈ వర్ణనములను
యథోచితముగ గావించుచు కథానూత్ర
మునకు విచ్చేద మేర్పడకుండునట్లు బాగ
దూకతతో నిర్వహించి 'వర్ణనా నిపుణః
కవి' అను నానుడికి పాత్రులైరి.

—...—

అ ర కు లో య సాం ద ర్యా ను భూ తి

శ్రీ వసంతరావు రామకృష్ణారావు, ఎం.ఏ.

|||||||●|||||||

* ఉన్నత పర్వతంబుపయి
నూర్వముఖంబుగ పోవువాహనం
బెన్నియొ వక్రమార్గముల
శేగుచునుండగ, శేను భావ సం
పన్నత నందినాఁ డను వి
భావము చెందిన మానసంబునం
గ్నిన్నత మాసిపోయినద
లీలగదోచెను లోయ మాడగన్!

♦ ఉదయ మగుటయు, నధిక సమ్మదము
తోడ
నరకునందలి సహజ సోయగము గాంచి,
పరవశించితి! కడు మనోహరములైన
దృశ్యములు భావుకులకు ప్రీతిని ఘటించె!

* నాదగు నాప్తమిత్రమును
నాతని శ్రీమతి, వారి పుత్రుడున్,
మోద మెలర్చ నాయెడల
పూజ్యత, నెయ్యము కల్గియుంట, ప్రే
మాదర భావబంధురము
నైలసిల్లు ప్రయాణ మేర్పడన్
బాదరబంది వీడితిని
భాగ్యరశంబున లోయ జూచితిన్!

* భావపరంపరలో కలుగు
వారల జీవిత మెల్లవేళలన్
శ్రీలసిల్లి, సంతసము
చేకట చేయునుగాన, మానవుం
డేవిధి చూచినన్, కృత్రి
దృశ్యమలన్ గని, మోడమందుచున్
జీవితమందు, సంతసము
నిత్యము పొందగ శేను కోరుదున్!

* ఇదియేటి వృక్ష మొ యేపు గాపెరిగెను;
ఆకులేలేని, యీ మామవంత!
ఇదియేమిధూజ మొ! యింపులు గురియించి
గుబురుగా పెరిగిన, శ్రోత చెలువు

శ్రా వణ పూర్ణి మ

శ్రీ రామడుగు వెంకటేశ్వరశర్మ, ఎం.ఏ.

|||||||●|||||||

ఇది సమస్త ప్రజాహృదయావృతాంధకా
రవిభంజన శ్రీ విరాజితంబు
ఇది పవిత్రప్రభాస్పద సూక్ష్మయజ్ఞోప
వీత ధారణ కార్యవిలసితంబు!
ఇది దేశరక్షణాధ్యుడయ నీతా కంక
నైక ధారణ సమర్థించితంబు!
ఇది పరస్పరకుభప్రదసమాన్నత సుహృత్
భావాబ్ధితట శీతుబంధనంబు!
ఇది అమరభాగశీదేవి మృదుల పాద
మంజు మంచీర కలనాద మహితలలిత
లాస్యనివ్యోత్సవ కళావిలాస కలిత
మిదియే 'శ్రావణ పూర్ణిమా'
మృతమహంబు!

—...—

ఇది యెంత పొలిచె! పూపాదయంచు,
నుది నెంచి,
పూలత గాంచిన పులకరింత!
ఇదియేటి పాదపంబిటువంటి దానిని,
కనియుండలేదను, కలువరింత!

* అరకు సాందర్యమునుజూచి, పరవశించు
భాగ్యమచ్చెను శేటికి! ప్రకృతియెంత
ముచ్చటనుగొల్పె! వింతగు పచ్చిగడ్డి
తిన్నెలనియును, నానంద దీప్తినిసగ!

* మాన్యమిత్రు డతండు నిర్మలుడు
ఘనుడు
ప్రాద్దుటూరు నివాసి! సంపూర్ణభావ
విలసితుడు! సుబ్బరాయడు! వేడ్కమీర
నన్ను కొనివచ్చె నిటవ! మన్ననలతోడ!

వేదయుగమున భక్తి

— శ్రీ మల్లాప్రగడ శ్రీమన్నారాయణమూర్తి, ఎం.ఏ. (లిట్)

మానవ హృదయాంతరాళమున గల భగదద్విషయికమైన అనురాగమే భక్తి. ఇట్టి అనురాగము అనాదిగామానవునిలో కలదు. మానవుడు చైతన్యవంతుడై ఈ వికాల విశ్వమున పశుపక్ష్యదుల కన్న మిన్నయైన తన ఉనికిని గుర్తింపవారంభించిన నాడే ఆతనిలో రాగద్వేషదులంకురించినవి. అనాడే భక్తి భావమును ఆవిర్భవించినది.

అనాది మానవుడు తన భావ ప్రకటనమునకై భావను సాధనము గావించుకొనినాడు. నాగరక జీవనము పెంపొంది, మానవ జీవితము క్రమ పరిణామ వికసితమగు కొలదిని భావతోపాటు కవిత్వము (విస్తృతార్థమున రచనా వ్యాసంగము) నైతము మానవునకు భావప్రకటనసాధనమైనది.

భారతీయులకు వేదరాశియే తొట్టతొలుత వెలసిన సాహిత్య మనవలసియున్నది. వేదములతో పాటు వేదముల కడపటి భాగమైన ఉపనిషద్విజ్ఞానమేర్పడినది. క్రమముగా పురాణములు, కావ్యజాలము ప్రక్రియా వైవిధ్యముతో అలరారుచు బహుముఖీకృతమై కన్నట్లు చున్న నేటి అనంతమైన సాహిత్యము ఏర్పడినది. ఈ సంఘమున సాహిత్యము పొందిన ప్రతి పరిణత దళయు మానవుని మానసిక వికాసమునకు శ్రేణి పరిణామమునకు ప్రతీక. భక్తి భావముపట్ల మానవ

మనస్తత్త్వము వేదకాలము నుండియు క్రమ పరిణతి నొందినది.

భారతీయ సాహిత్యమున ఆద్యగ్రంథము శ్రీమద్రామాయణము. లౌకిక వాఙ్మయము రామాయణముతో ప్రారంభమైనదని, వైదిక వాఙ్మయము రామాయణమునకు పూర్వమే గలదని, వేదములు అపారమేయములని, వేదఋక్త ప్రభావము వాల్మీకిపై, వాల్మీకి ప్రభావము తరువాతి కవులపై గలదని మన మెఱిగినదే. అందులకే భారతీయ సాహిత్యమున ఆధ్యాత్మిక భావనకు విశేషప్రాముఖ్యము కన్పట్టును.

భక్తిభావము వేదకాలము నాడే ప్రారంభమై, ఉపనిషత్తులయందు పరిణతి నొంది, పురాణకాలము నాటి లౌకిక పరినిష్ఠితమైన తూపమున వెల్లడియైనది భక్తి భావనకు సంబంధించిన అంశములు వేదములందు బహుళముగ కన్పట్టును.

శబ్దరూపమునుపొందినజ్ఞానమే వేదము. వేదములు శ్రుతులు. అపారమేయములు. అనాది సిద్ధములు. 'విద్' ధాతువునుండి 'వేదము' అనుపదము పుట్టినది. దేవునికి పూర్ణత్వము నొసగూర్చునది వేదము.

'భజ్' ధాతువు ఋగ్వేదమున కలదు. 'ఆరాధించు', 'సేవించు' అని ఈ ధాతువున కర్థములు. వేద సంహితలయందు 'భక్తి' యను పదమునకు మారుగా

'ఉపాస' పదము కన్పట్టును. 'భక్తి'కే 'ఉపాసనా' అని నామారేతరము గలదు. నేటికిని 'సగుణోపాసన', 'నిర్గుణోపాసన' అని 'భక్తి'కి పర్యాయ వాచకముగా 'ఉపాసన' పదము కన్పట్లు చున్నది. 'యస్య విశ్వ ఉపాసతే' అని యజుర్వేద (సంహిత)మున గల ప్రమాణము. తొలి నాళ్ళలో 'భక్తి'కి మారుగా 'ఉపాసనా' పదమే ప్రయుక్త మయ్యెడిది.

కాని, నేటికాలమున ఝుద్ర దేవతల యొడ గల పూజ్యభావము కూడ 'ఉపాసన' అనియే వ్యవహరింపబడుచున్నది. అనగా 'భక్తి' యను నర్థమే చెప్పవలసివచ్చును. కాని ఝుద్రదేవతోపాసనము స్వార్థసంకలితము. పరమభక్తిలో స్వార్థమునకు తావులేదు. తమ ఇష్ట దైవతముల పట్ల మానవునకు సహజముగ నుండు (సహజ) భక్తియు తొలిదశలో సవ్యాజముగ నే యుండవచ్చును. ఐనను, అది క్రమ పరిణతి క్షీనంది, అభ్యాసవశమున నిర్వ్యాజమైన 'పరమప్రేమ' రూపమై, అమృతత్వమును సిద్ధించుకొనును. 'యజస్తేసాత్త్వికా దేవాన్' అనికదా! భగవద్గీత. సత్త్వగుణ ప్రధానమైన భక్తుని హృదయములో దేవునిపట్ల గల సహజ భక్తి భావమెంతో ఉత్తమోత్తమమైనది. అది నిర్గుణోపాసనకు దారిచూపును. భక్తునిహృదయము నిర్గుణభక్తిలో సంపూర్ణమైన దైవీసంపత్తుతో విరాజిల్లును. నిర్గుణ స్థితికి జేరిన పరాభక్తిలో స్వార్థమునకు లేకమాత్రమైన తావులేదు.

కాని ఝుద్ర దేవతోపాసనమునం దిట్టి క్రమపరిణతికి అవకాశమేలేదు. అచటి సాధన స్వార్థప్రకమనమునకు సహకరిం

పడు. అట్టి ఉపాసన మాద్యంతము స్వార్థముతో కూడియుండును. స్వార్థబుద్ధితో ప్రారంభమై, స్వార్థ సంపాదనమునకై వృద్ధిచెంది, స్వార్థసిద్ధియే త్యక్తముగా కొనసాగుచుండును. కావున తుద్ర దేవతల విషయమున లోక వ్యవహారమునగల 'ఉపాసనా' శబ్దమునకు కేవలము 'ప్రయత్నము' అను నర్థమునుమాత్రమే చెప్పవలసి యుండును.

భక్తికి సంబంధించి ప్రధానమైన ప్రాథమిక విషయములను ఋగ్వేద 'వరుణ నూక్తము' తెలియజేయును.

వేదములందు 'ప్రణీతి' అను పదము కూడ కన్పట్టుచున్నది. ఇదియును 'భక్తి'కి సమానార్థకముగానే కలదు. 'యస్య తే స్వాదు సఖ్యం, స్వాద్వీ ప్రణీతిః॥' - 'ప్రభూ! నీ స్నేహము మధురము. అట్లేద కము. ఆనందకరము. నీపట్లగల 'ప్రణీతి' సమస్త దుఃఖ నివారకము. పరమానంద దాయకము. 'ప్రణీతి' అనగా ప్రణయము. సర్వాంతర్యామితో ప్రణయానుబంధమే కాశ్వరమైన ఆనందము నొసగుచున్నది. వేదములు ఆత్మానుభవ పూర్వకముగా పలికిరి. ఇచ్చటి 'ప్రణీతి' సర్వాంతర్యామి పట్ల గావున నిది 'భక్తి'కి పర్యాయ వాచక మని గ్రహింప వలసి యున్నది. 'ప్రణీతి' అనగా 'అనన్య భక్తి' అని నైఋతి కార్థము.

'శ్రద్ధ'యే భక్తి యని, వేదములందు భక్తికి మాదుగా 'శ్రద్ధా' పదము ప్రయుక్తమైనదని కొందఱి తలంపు.

వేదములందు 'శ్రద్ధయా సత్యమాప్యతే' 'శ్రద్ధే శ్రద్ధాపయేహవః' అని శ్రద్ధను

గూర్చి చెప్పబడినది. 'శ్రద్ధాదేవీ! మా హృదయము అందుండి మమ్మా శ్రద్ధాకులు లను గావింపుము.' అనుటను బట్టి 'శ్రద్ధ' సాధనమగుచున్నది. ఇది భక్తి సాధనము సత్సంగత్య. మనోనిగ్రహదుతోపాటు శ్రద్ధయు ఋగ్వేదమున భక్తి సాధనముగా పేర్కొనబడినది. సత్సంగత్యము, అద్రోహము, శ్రద్ధ, దానము, ఉదార స్వభావము, సంయమము, అరిషడ్వర్గ జయములు భక్తి సాధనములుగా చెప్పబడినవి. శ్రద్ధ, విశ్వాసములవ్వారా సత్య స్వరూపుడగు పరమాత్మను చేరవచ్చునని వేదములందు గలదు.

భక్తి జ్ఞాన సాధక మని మన విశ్వాసము. ఆచార్య శ్రీ శంకరులవారు 'భక్త్యా జ్ఞానమ్ ప్రజాయతే' యనికదా! నిర్ధాంతి కరించినారు. శ్రద్ధయు జ్ఞానసాధకమే. 'శ్రద్ధావాన్ లభ తే జ్ఞానమ్' అను గీతా వాక్యమునుబట్టి పర్యాయించిచూడగా 'శ్రద్ధ' యను పదము 'భక్తి'యను పదమునకు పర్యాయ పదముగా లోచును.

వేదములు భక్తి భావ విశిష్టతను ప్రతిపాదించినవి.

నిర్గుణుడు, నిరాకారుడు నగు సర్వాంతర్యామి పట్ల గుణశ్రవణ మాత్రముననే తరగలెత్తు భక్తి భావము నిర్గుణ భక్తి. జాహ్నువ్యాది నదులు సాగరమున సంతరించును. వేగిరపడునట్లు భక్తుని హృదయము భగవదైక్యమునకై యారాట పడును. ఇట్టి నిర్గుణ భక్తి భావమునే భాగవతము కూడ పేర్కొనుచున్నది.

'మద్గుణ క్రుతిమాత్రేణ మయి సర్వ గుణాశ్రయే॥'

మనోగతి రవిభిన్నా

యథా గంగాంభసోఽంబుధా॥

తక్షణం భక్తియోగస్య

నిర్గుణస్య హ్యుదాహృతమ్॥

అపేతుక్య వ్యవహితా

యాభక్తిః పురషోత్తమమ్॥'

భక్తుని మనోవృత్తులన్నియు భగవానుని దసుకే ప్రసరించి, అనంత దిక్కుగుణా కరుడైన ఆ సర్వేశ్వరుని 'యందు లీనమగును. అట్టి భక్తుని ఆత్మ సాకార, సాదూప్య, సామీప్య, సాయుజ్యముల నొందునని మోక్షకాస్త్ర విను అభిభాషించుచున్నారు.

'అగ్నిం విశ్వా అభిపృక్షః సచస్తే, సముద్రం న గ్రవతః సప్తయవీప్యః॥'

అను ఋగ్వేద మంత్రమునకు భాగవత భక్తి సన్నిహితముగా కన్పట్టుచున్నది.

ఆదిమ కాలమున మానవులు వ్యవసాయమే ముఖ్యవృత్తిగా జీవించెడి వారు కదా! తొలినాళ్ళలో భక్తి భావము మానవుల నిత్య వ్యవహారములపై నాధారపడి ప్రారంభమై యుండును. తనశక్తికంటె అతీతమై, అనూహ్యమైన ప్రకృతిశక్తిని మానవు డారాధింప మొదలిడినాడు. దిక్పాలకుల కధిపతియని ఇంద్రుని ప్రార్థింప నాడు. సకాలమున వర్షములు కరియునట్లొనర్చు మని వరుణదేవునికి మ్రొక్కినాడు. ఇట్లే వాయువు, అగ్ని మున్నగు దేవతలు కూడ మానవుని ఆరాధనకు లక్ష్యములైరి. తను ప్రార్థనల నాలకించి, తమకు సాయపడుచున్న దేవతను మాన

వులు సఖునిగా, సోదరునిగా, తల్లిగా, తండ్రిగా భావింప మొదలిడిరి.

వేదకాలమున తొలుత ఇంద్రుడే దైవము. ఇంద్రుని తల్లిగా, తండ్రిగా పేర్కొనినారు. ఇంద్రునిపట్ల (అనగా దైవముపట్ల) గల భక్తి భావము తండ్రి పట్ల తనయునికిగల భావముగా వ్యక్తమైనది. ఋగ్వేద నూక్తములలో ఇంద్రుని “సోదరా!” యని సంబోధించుటయు కలదు. ఇట్టిప్రీతి ఇంద్రునికే పరిమితమై యుండలేదు. తాము ఆరాధించు దైవములందఱు పట్లను ప్రసరించినది. “అదితియే తల్లి, తండ్రి, తనయుడు” — ఇట్టివేరుగు పెక్కునిదగ్గనములు వేదకాలము నాటి భక్తిని తెలియచేయును.

ఇట్లు భగవంతుని భిన్నరూపములుగా ఆత్మీయత ననుభవించుట భక్తిలో నొక దళ.

క్రమముగా తమకు రక్షకుడు భగవంతుడే అను భావము మానవ హృదయములలో బలపడినది.

“త్వం త్రాతా తరణే! చేయో ధూః, పితా మాతా సదమిన్మానుషాణాం!”

“నీవే ఈ ప్రాణిలోటికి సదా తల్లివి, తండ్రివి, సంసార బాధా నివారకుడవు” అని ఋగ్వేదము. భగవంతుని నమస్త భువనాధీశ్వరిత్వ సంభావనముకూడ వేదకాలము నుండిమే కన్పట్టును. “పతిర్భూభావమో జనానా మేవోవిశ్వస్య భువనస్య రాజా!” అని ఋగ్వేదము. (సంహిత)

“భగవంతుడైన ఇంద్రుడు మనకు కల్యాణ కారకుడైన సఖు” డని వేదము, “స న ఇద్రః శివః సఖా” — ‘అగ్నిదేవుని తండ్రిగా, సోదరునిగా స్నేహితునిగా నేను భావించు చున్నాను అని వేదఋషులు పల్కిరి.” అగ్నింమన్యే పితర మగ్నిమాపి మగ్నిం భ్రాతరం సద మిత్సఖాయం,”

భక్తిలో అద్వైత భావనా సంసిద్ధియు వేదకాలమునాటికే ఛాయామాత్రముగ రూపు దిద్దుకొన్నది. “నీవే నేను” అని కాకున్నను “నీవు మావాడవు. మేము నీ వారలము” అనునంతటి సాన్నిహిత్యము పాదులు వేసికొన్నది. “త్వమస్మాకం-తవస్మసి” అని ఋగ్వేదము పేర్కొనుచున్నది.

ఇంద్ర, అగ్ని, రుద్ర, అదితి, వరుణుల నెవ్వరిని పేర్కొన్నను ఏకత్వభావనమే వేదకాలమున, విశేషించి ఋగ్వేదకాలమున రాజ్యము చేసినది. వేదములు అగ్ని, ఇంద్ర, వరుణ రుద్రాద్యనేక నామములతో వర్ణించినది ఒకే పరమాత్మను అని మాత్రము మనము గుర్తెఱుంగ వలసియున్నది.

“ఇంద్రం మిత్రం వరుణ మగ్ని మాహు రథోదివ్యః సనుపర్ణో గరుత్మాన్ । ఏకం సద్విప్రా బహుధావద వ్యగ్నిం యమం మారిత్యాన మాహుః॥

తత్త్వదర్శకులైన మేధావులు ఒకే పరమాత్మను ఇంద్ర, మిత్ర, వరుణ, అగ్ని మున్నగు వివిధనామములతో వ్యవహరించుచున్నారను నంశమును మఱువరాదు.

మానవాళికి భగవంతుడే ప్రియతముడు, రక్షకుడు, ఇంత మాత్రమేకాదు. ఇట్లు పరిణతినొందిన మానవ హృదయములో క్రమముగా “భగవంతుడు మోక్షప్రదాత” యను భావ మేర్పడినది.

వేదకాలమునాడు భగవంతునిపై గల నమ్మకము భక్తిభావమునే చాటును. అనంతుడైన ఆ సర్వాంతర్యామి జీవునికిసుఖకాంతుల నిచ్చును. జగత్స్పృష్టి, స్థితి, లయ కారకుడైన ఆభగవంతుడే భక్తులకు భవభయ బాధా నివారకుడు.

“ఓం శం నో అజ ఏకపాత్ దేవో అస్తు శంనోఽ హిర్బుధ్వ్యః శం సముద్రః శంనో అపాం నపాత్ పేరు రస్తు శం నః పృథ్వి ర్భవతు దేవ, గోపా॥”

అట్టివిశ్వాసముతో లౌకిక పారలౌకిక సుఖములను, మోక్ష సుఖమును ప్రసాదించు భగవానునకు వేదఋషులు నమస్కరించిరి.

సకలసుఖములకు కలలైన పారమార్థిక సుఖమునొసగు భగవానుని, మంగళ మూర్తి యగు సర్వేశ్వరుని జూచినద్రష్టలు వారు. వారి ప్రార్థన :

“ఓం నమః శంభవేచ మయోభవేచ॥
నమః శంకరాయ చ మయస్కతాయచ॥
నమః శివాయ చ శివతరాయచ॥”

లౌకిక, పారలౌకిక సుఖములకు భగవానుడే అధీశ్వరుడన్న భావము వేదకా

రామకృష్ణుని కవితా వైభవము

— శ్రీ శ్రీ కేశవగారు

పతితలకు మనోల్లాసము గలిగించు భుజా భోజనము సంతరించిన రసవతివంటి కావ్యము తెనాలి రామకృష్ణుని పాండరీక మాహాత్మ్యము (పాండురంగ మాహాత్మ్యము). ఆంధ్ర సాహిత్యమున వెలసిన క్షేత్ర మాహాత్మ్య కావ్యములందరి హిమాలయోత్తంగ శృంగము. కర్బురవర్ణ విన్యాసములు గల మరుత్ఫలము. అడుగులకు మడుగు లొత్తించుకొను దూపాజీవ వలెనది నిరంతరము సాహిత్య ప్రియుల చేత నివ్యాళిక లందించుకొనుచుండెడి (ప్రౌఢ) ప్రబంధరాజము. పసిగా పుపయ సాకలను మోహపరచి పులకింపజేయగల కాంబరీ గోపాలునివలె మనము దిగ్భ్రమ పరచి పులకింపజేయగల నుండరకావ్య ముది. ఏతత్కర్త రామకృష్ణుడు. కవిజన సహకారావళి వసంతోత్సవ సూక్తి నిధి యిది. ఉభయభాషలందున దిట్టయని, నలు దెరగులనెన్నగల కావ్యధారల ఘనుడని, అగుపెనందు గరము మేటియని, శైవ వైష్ణవ పురాణావళి నానార్థ రచనా పటిష్ఠైక రమ్యమతి యని, సరిసార్థ బోధ ఘటనా హేలాపరిష్కార కారదహాప మని, కృతిపతి విహారి వేదాద్రి మంత్రి సింహముచేత పాగడ్డలందుకున్న ఉచ్చైశ్చుడు. మరి యటువంటి వెరవరికూరి న కావ్యము పద్యకర్ణికునిగొలుపున్న పద్య వోలె నవీన సుషమా ప్రభలను విరజి మ్ముచు రంజింప జేయకుండునా?

స్కంద పురాణ నీరనిధి కాస్తుభ మై ప్రభవించు దేవకీనందను సత్కేశోద్య మము నక్యకవిత్వ కళాకలాపమన్ గుండ నమున్ ఘటించి కడుగ్రొత్తగు సామ్యున రించి శరత్కాదంబినీ చంద్రికా చిద్రూ పాంచిత యగు తెలుగు భారతి గళహార మందలంకరించిన కుశలకలాదుడు తెనాలి రామకృష్ణుడు. కావ్యమందలి పంచాశ్వా

సములను వీణాముని నిర్వాణమువలెమధుర మధురముగ మలచుట యందతడు గనబర చిన ప్రజ్ఞ యత్యుత్తమ ఎంతటి కఠిన పద్యమునైనను గొనబుం బ్రాయపు తేజా కూనవలె తీర్చిదిద్దగల నైపుణ్య మతనికి కొట్టినపిండి. ప్రథమాశ్వాసము నందలి శీతాహర్య సుతాలినీ విశచరాజీవంబు, (29) శక్తివీ వద్మాశిపత్రంబుశిఖిల పత్రా గ్రమై రాయంచయాశ్రయించె (136) గంగాసంగమ మిచ్చగించునె మదిన్ గావేరి దేవేరిగా (139) కాపుకావనుట చిక్కనుల మూక నెకాని ననిచె నీయెడ సింహనాద విహృతి (145) బలుపాపతల చుట్టు లలఱరించినవారు లేతచందురుల దాలించిన వారు (165) పద్మరాగ మణి మయపాదలద్ధి (175) వెడదకన్నులవాని వెయినామములవాని (213) మున్నగు పద్యములు మిరుమిట్లు గొలుపు కోహి సూరు వజ్ర ఖండలముల వంటివి.

నిగమ శర్మోపాఖ్యానమున నతని కవితా ప్రతిభ పరాఽకొటి కెక్కినది. ఆ కథాభాగము కోణార్క, హళేబీడు, రామప్ప దేవాలయముల వంటిది. అటు వంటి మహాద్భుత సృష్టిని నిర్మించుట ఒక రామకృష్ణుని గంటమునకే సాధ్యము. అందలి పద్యములు అమృతము గూడు కట్టుకున్న సాలములవలె మంపుగొలిపి మైమరిపింపజేయుచుండును.

మీనుమీసముల వంటి పలుచని పక ములను దర్భ ముండవంటి గీర్వాణ పద ములను మేళవించి నిపుణముగ కథను నిర్వహించుచు చవితి చంగురునివంటి నిగమశర్మను రాకాచంద్రునిగ నొనరించి పాతకుల స్వాంతములం దతని కొక గౌరవ స్థానము కల్పించుటయం దీ కవి ప్రదర్శించిన జాగతనమా ప్రశంసనీయము. సుశీల కథయందలి యాతనిశైలి యాద్యం

తము నీటి దొంకలవలె చిత్తములందు తెరలుతెరలుగ వ్యాపించి గిలిగింతలు పెట్టించుచుండును.

కద్రూ జాంగదుడు (శివుడు) ఆదికపి (ఆదిదేవుడు) కపిలపయడు (గజాననుడు) కూకులువత్తులు (కలవరపాటు) ఫలాయ తనము (స్వర్గము) వరుణ దంతావళము, గాలికొడుకు (కప్ప) గంగంటి (వాద్దు) వంటి క్రొత్త క్రొత్త వదములను కల్పిం చుటయం దతడు నేర్పరి. మంద ప్రోయాండ్ర కూరిమి మ్రానిపండు (కృష్ణుడు) చక్షుః శ్రోత్రకన్యర్ (నాగకన్యలు) పాటిపాటి తల పోతలు (లేనిపోని యాలోచనలు) వంటి చమత్కార శబ్దములను పోహళించుట యందత డందెవేసిన చేయి. పాలవంటి కులము, కంచంత కాపురము లేనెవూసిన కత్తి, నేలి వీర గాయ, ఈగకు కాటు పాముకు బలి, తనప్రాణము నిలుపు కన్న ధన్యుగలదే, ఉవిదలకు బుద్ధి పెడతల నుండుగాదె వంటి లోకోక్తులను సామె తలను సందర్భోచితముగ ప్రయోగించి కథలను రక్తి కట్టించుటయందు రామ కృష్ణుని ధిషణ శ్లాఘనీయముగ నగుపించు చుండును. వాటియంతదని హాస్యప్రియ త్వము, పరిహాస తత్త్వము పచ్చనిమల్లె తీగల మధ్య మొగ్గతోడిగిలొంగిచూచు మల్లె మొగ్గలవలె దరహాస ధవళిమ లాలు కుచు చెంగలించుచుండును.

ప్రకృతి మధురంబులకు వేవరచన లేల? యను రామకృష్ణుని వాక్యము ఆతని కవిత్వమునకును వర్తించును ఆతనిది. సహజ మధురకవిత్వము. అది మహా త్కృష్టమైన దని దానికి మన సుర్తిఫీకట్టు అనవసరములు. అది విగుద్ధ రత్నఖని. శ్రవ్యకౌలది తండములు తండములుగ నందుండి విలువైన రత్నములు బయల్పడు చునే యుండును.

అ హింస

శ్రీ ఉపాధ్యాయుల రామారావు,
ఎం. ఏ.

అహింసా సిద్ధాంతాన్ని
అదర్శంగా వల్లెత్త
అమరవీరుల అడుగుజాడలు
అనుసరించాలంటూ
ఉపన్యాసా లిస్తున్నారు.
అకాశాన్ని
అక్రమించుకున్న
కారుషేషులు
అవసరలాన్ని
అంధకారబంధురం
చేశాయి.
అకలి మంటల ఆక్రందనాలు
దిక్కులన్నిటి నలమూలొన్నాయి
మహాత్ముల సమాధులపక్క
మధుకాలలు వెలికాయి
వీడితనర్గ ప్రజా
క్షేమ నినాదాలు
వికటాట్టహాసంచేస్తూ
పెట్టివేడాలి వేస్తున్నాయి.
అకావాదం తలయెత్తి
అంతరాళంలో లీనమయ్యింది
అనుభూతుల కాళిలు
అందకుండా పోతున్నాయి.
నిరాకావాదులు
స్వైరవిహారం చేస్తున్నాడ
స్వార్థప్రజాస్వామ్యానికి
పునాదులు వేస్తున్నాడు.
భవిక వాదం వాటికి
వాస్తవం వేస్తున్నది

దావానల మోన్ని
వ్యాపింపజేస్తున్నది.
పెద్దచిన్నలు చెలరేగి
నిలువుదోపిడి చేసుకుంటున్నది
కంటికి కనిపించిన వన్ని
తను స్వంతం అంటున్నది.
అధికార పికాచం
అజ్ఞలు జారీచేస్తున్నది
అహంకారం విజృంభించింది
మీదబడుతున్నది.
అమాయకుల కంకాలాలు
ఎరిగిరి వదులుతున్నది
అభ్యుదయానికి రామే
ప్రతీకంటున్నది.
అవసరం హా హా కారాలు
అబంబ తలాన్నంటు తున్నది
అమరలోక అహింసామూర్తి
అక్రమర్షం వదిలిస్తున్నాడు.

—...—

(15 వ పేజీ తరువాయి)

లమనుండియు గలదు. వేదములందు భగ
వంతుని భక్త వత్సలత్వముజూడ పేర్కొ
నబడినది.

“ఓం గావ ఇవ గ్రామం యూ యుధిరి
వాక్యాన్
జాగ్రత వత్సం మమనా దుహానా
వలిరివ జాయాం అభినోన్యేతు భర్తా
దేవః సవితా విశ్వకారమ్”

‘గోవులు గ్రామము వైపునకు శిశు
ముగా పోవునట్లు, రాకు సమరోత్సాహ
ముతో తన అభిమాన అవ్వముపై తొద్దుం
డచేగునట్లు, తన వత్సవ పాలిచ్చుటకై
గోవు అత్రవడినట్లు, సౌఖ్యరక్షణాభిమేన

తన భార్యను కలసికొనుకై భర్త త్వర
పడినట్లు-నిరతికము కాశ్యకానంద నిధి
యైన నూర్యభగవాను డీవిశ్వమున ప్రవే
శించు చున్నాడు’ అని పై వేదముక్కుల
లోని భావము.

ఇట్లే భాగవతమున భక్తుని హృద
యము భగవద్దేవ్యమనకై యారాటప
డుట వర్ణింపబడినది
“అకలి గ్రాన్న క్రేపులు ర
యంబున నీకలు రాని పక్షులుం
డికొని తల్లికిన్ మఱి బ
జేగ గతుండని భర్త కంగజ
వ్యావల చిత్తయైన జవ
రాలును దత్తమందు భంగి నో
శ్రీకర ! కంకజాక్ష ! నినుఁ
జేరగ నామది కోరడుంగడే !”
-వేదకాలమునాటి భక్తి భావన మాతి
కముగా ప్రకృతి నానాధింతులతో
ప్రారంభమైనది. నాటి మానవ సంఘ
మున గల దైవచింతన యొక్క స్వరూప
స్వభావములు స్థూలముగా నిందు వ్యక్త
మగును.

వేదములం దిట్లు భక్తి భావమునకు
సంబంధించిన అంశము లన్నియు లీజ
రూపమున కన్పట్టుచున్నవి.

[ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము తెలుగు
కాళిలో శ్రీమతి డా॥కోల వెంకటమయ
వాసినిగారి పర్యవేక్షణలో నే చేయు
చున్న ‘భాగవతము-భక్తితత్వము’ అను
పరిశోధ సాంకమునకు సంబంధించిన
వ్యాసమిది. వారికి నానమహ్నులు.]

ఆధార గ్రంథాలు.

ఋగ్వేద, యజుర్వేద సంహితలు.
సంస్కృతాంధ్ర భాగవతములు.
శ్రీమద్భగవద్గీత.

శారద భక్తి సూత్రములు.

శ్రీ శంకరాచార్య విరచిత ‘విశేష
చూడామణి’.

రచయితలకు మనవి

సంక్షేపముగను, సామనస్యముతోఁ గూడినవిగాను, నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము గ్రంథవిమర్శకుఁ బ్రామా ణ్యము. బౌద్ధిత్వము మిఱుని అభిప్రాయ భేదములకు సముచిత గౌరవము. వాఙ్మయమునఁ జేరఁదగు వివిధాంశములపైఁ దమ రచ నలు పంపి మాకుఁ జేయుతనీయఁ బ్రార్థన. రచనలు సరళగ్రాంథికములోఁ గాని, శిష్టవ్యావహారికములోఁ గాని యుండవచ్చును. సులక్షణములు రసవంతములు నగు పద్యరచనలకు ప్రత్యేక స్వాగతము.

వివాదాస్పదములుగాని, చట్టబద్ధమైన, మత, రాజకీయ, ఆర్థిక, శాస్త్రీయ విజ్ఞాన, పారమార్థిక, సాహిత్యాదులకు సంబంధించి వివిధప్రక్రియలకుఁ జెందిన వివిషయములమీఁది రచనలనైనఁ బ్రచురించుట మా యభిలాష.

గచన మాకుఁ జేరిన కొందరితోఁజాలలోఁ బ్రచురణకు స్వీకరించిన విషయము రచయితలకుఁ జెలుపఁబడును. స్వీకరింపఁ బడని రచనలు త్రిప్పిపంపుటకు తగిన తపాలాస్టాంపులు రచనలతోపాటు పంపవలయును.

క్రొత్తపుస్తకములను రెవ్వుకి పంపువారు రెండుకాపీలు పంపఁగలరు. పంపఁబడిన ప్రతి పుస్తకముమీఁదను నీతియనంత ముకు రెవ్వు ప్రచురింపఁబడును.

— ఎ డి ట రు.

అడకు :—

సంపాదకుడు, బులుసు సీతారామశాస్త్రి,

శివైర్దు తెలుగు లెక్కరదు, వి. జి. జె. కాలేజి,

8-8-7, ఇస్మినుపేట (త్యాగరాజనగర్), రాజమండ్రి-1.

